

LYS I NORD-NORSKE HUS

BINDER 2, PROSESS
VÅR 2023
SINA MARTINSEN WALLE

01 - Forarbeid og definering av tema og oppgave
August - Desember

02 - Historiegrunnlag
Andre verdenskrig
Den brennte jords taktikk
Gjenreisningen
Arkitektkonkurransen
Typetegningene

03 - Feltarbeid og observasjoner
Norsk folkemuseum
Studietur Alta - Hammerfest - Hasvik
Gjenreisningsmuseet
Fotografering og observeringer
Hus/ tomte-leting

04 - Prosjektet fra A-Å

Forarbeid

- 01 Defineringsoppgave
- 02 Introduksjon
- 03 Historie og referanser
- 04 Kontekst og tomt
- 05 Arbeidsplan
- 06 Til innlevering
- 07 Bibliografi og kilder

01

Definering av oppgave

DER DET ER LYS ER DET LIV

Abstrakt, Pre diplom (Engelsk)
Theses / problemstilling

Kunstverk: Gunn Vottestad / Gallerikg

Kunstverk: Gunn Vottestad / Galleriekg

Abstract, Pre-diploma

The inhabitants in Northern Norway experienced to be forced to evacuate during the Second World War. Their houses were bombed and burned to the ground. Consequently, our ancestors had to rebuild our country as fast as possible. The coast of Northern Norway where extra vulnerable during the war, and is now dominated by houses that were built under time-pressure and with limited funds. Today, these houses dominate the building-typology in Nordland, Troms and Finnmark, and these houses will be my focus area for my diploma semester.

Displacement from the county has been a problem for the development of the districts and country sides of Northern Norway over the passing years. Nordland, Troms and Finnmark is the largest part of Norway in areal, but has the fewest inhabitants. Statistics shows a decline in population in Northern Norway year after year. A decline in population, together with the quality of the houses, have resulted in a lot of these houses to be empty. At the same time, new buildings are being build all over the area.

The houses are a big part of the building history in Norway and are important for our cultural heritage. Building new houses while there are a lot of existing building-mass is neither sustainable or taking care of the history these house carries. For my diploma, I want to show how we can utilize the resources we already have.

Today, most of the post-war houses has extentions, and people, and understandably people have made them their own.

I want to study and show the flexibility of the houses, without superstructures -within the original walls of the house.

Also, i think the houses can be a good alternative to today's economical pressure in the cities.

What will it take to tempt people to move in to these houses and areas again?

Thesis Pre-diploma

RESEACH QUESTION

How can the post war houses be rehabilitated with respect for the cultural and architectural history, and at the same time satisfy the criteria for a good home in 2023?

DIPLOMA PROJECT:

Finding a relevant and typical house and use it as a rehabilitation structure. Use this spesific house to show how you can rehabilitate post-war houses. Study and use elements that can enrich the typology and easily be applied to such houses.

ARGUMENT:

Improve the building mass that already exisists and is vacent today.

APPROACH AND METHOD:

I want to reseach the history of these houses, and design it in a respective way regarding the cultural heritage. I also want to make it as realistic as possible thru drawings and models.

FOR WHO

A flexible range of people

SITE

The site will be a spesific house, so im planning to go to an excursion/ roadtrip in January thugh the seaside of Troms and Finnmark to find the perfect site and house for the project. This is the darkest time of the year wich gives the opportunity to find a spesific house that is left with no light, and no life.

PROGRAM

The program is not decided yet, but one limitation is to use as much of the areal as possible, and put all floors in Use (with the "potato cellar").
Make the houses more spacial, without destroying them.

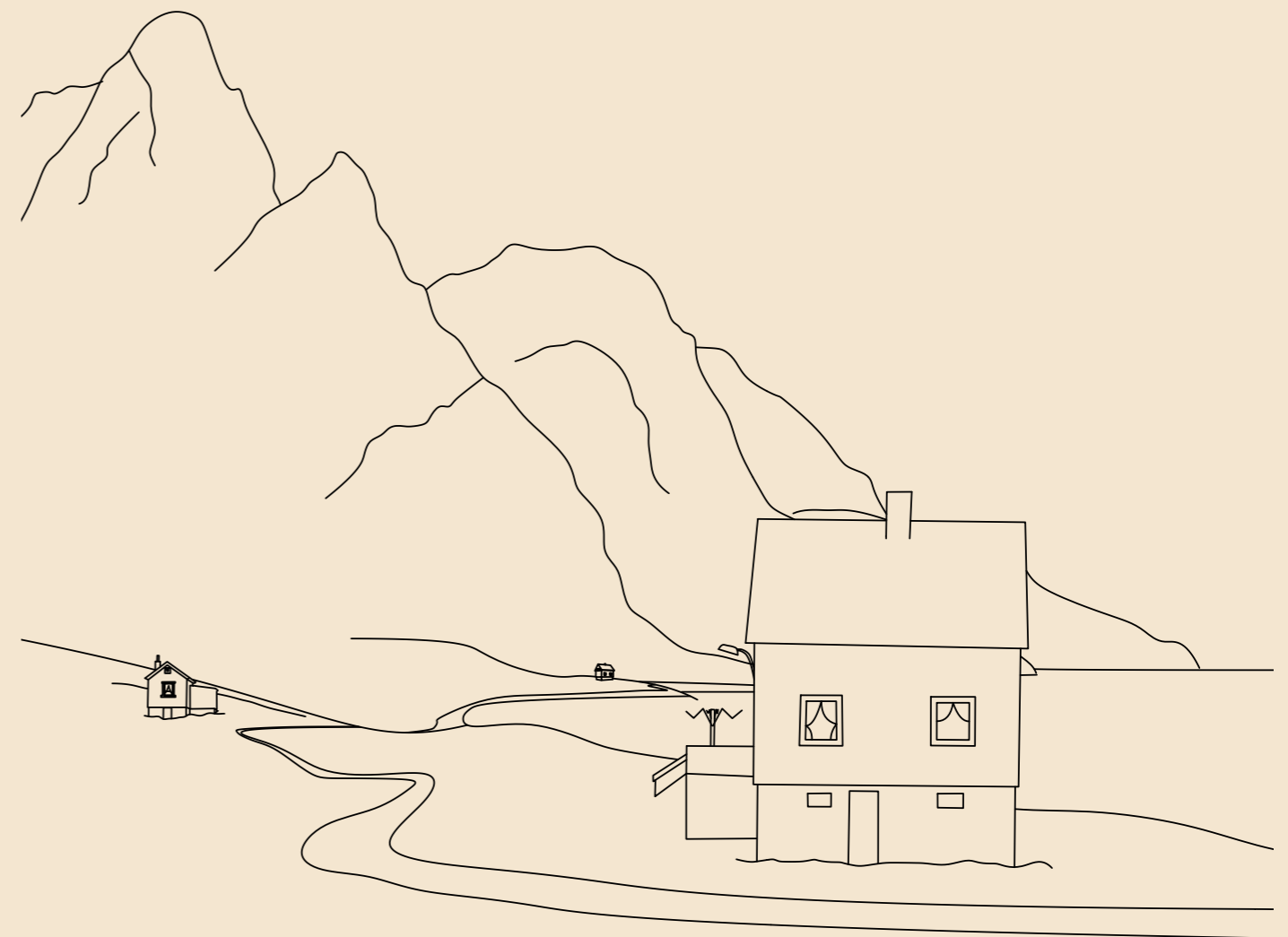
Introduksjon

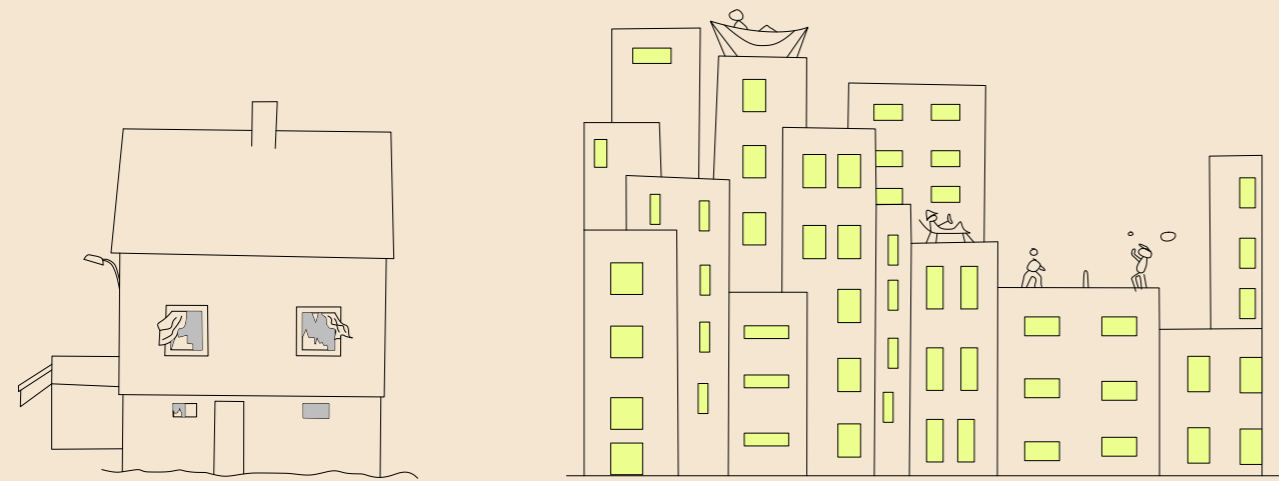
Massive mountains, open sea, long distances,
dark winter nights, bright summer nights,
either or. This is in contrast to the small
houses that are spread all over the huge
landscape in Northern Norway.
Some filled with light and life, most dark and
empty - placed at Norway's most distinctive
and spectacular sites.

Although there are many houses,
unfortunately the distances between the
houses filled with light and life gets longer
and longer as the years go by. The houses
becomes empty.

Suddenly the distances between the houses
filled with light and life is so long that there is
no longer any distances, because the distances
is between nothing.

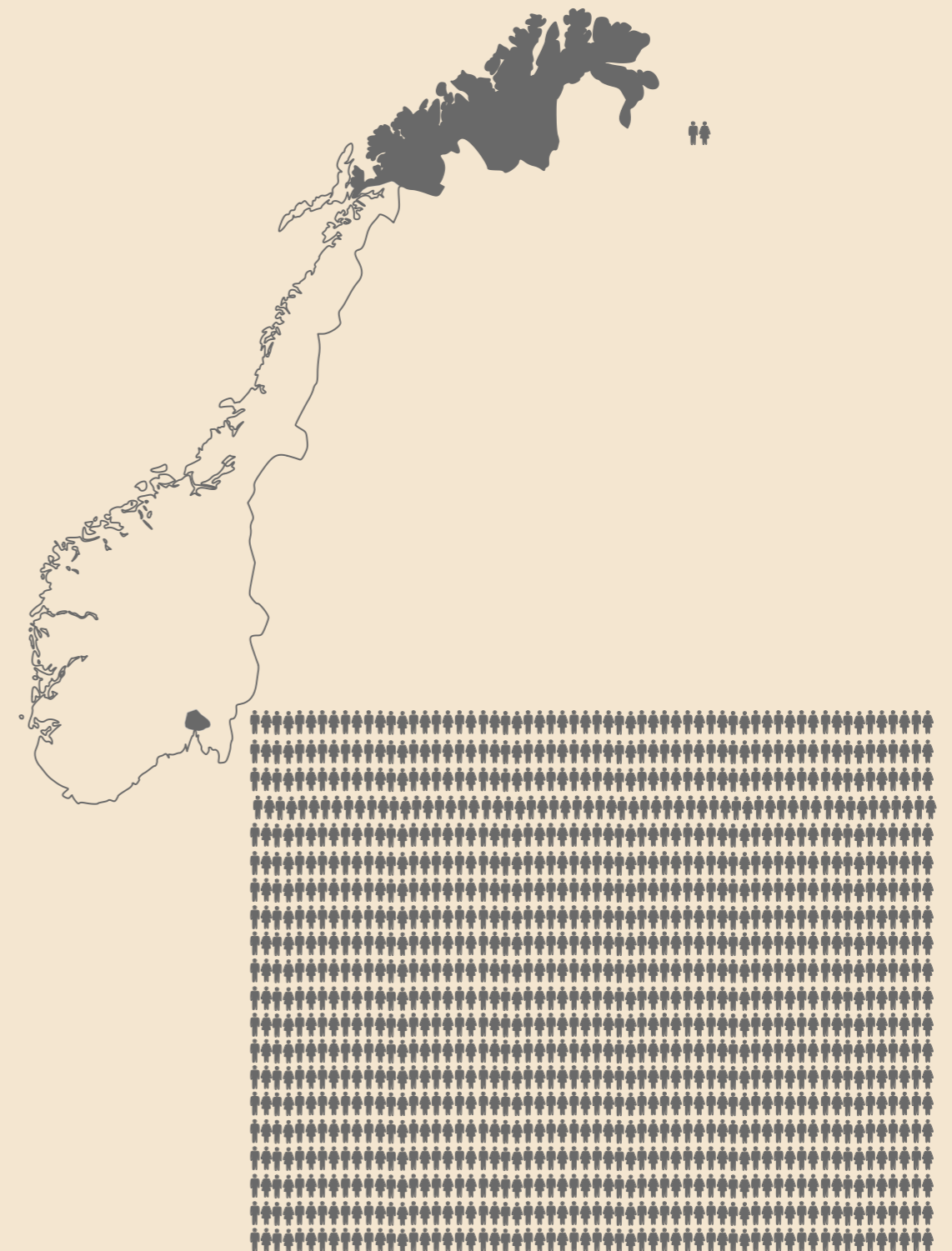

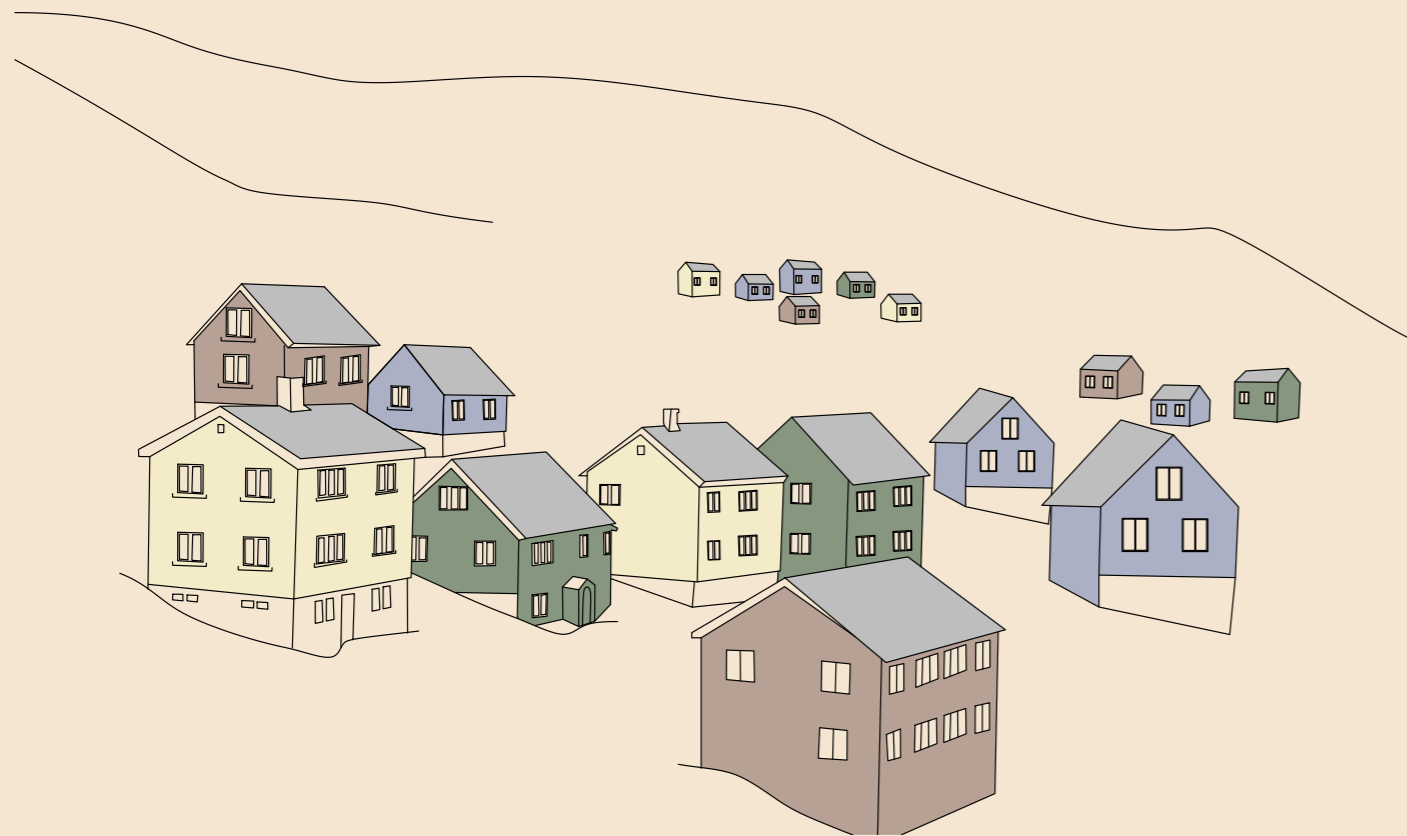
Urbanization and centralization contribute to growth of population in the cities. Especially the south part of Norway, that leads to population decline at the country side and the Northern part of Norway.

Nordland, Troms and Finnmark are the three largest counties in Norway. They are located in the part of the country with the fewest inhabitants. To put it in perspective, Finnmark as Norway's largest county had 1.6 inhabitants per km² in 2018. On the other hand Oslo as Norway's smallest county, had 1483 inhabitants per km².

We live in a society where people flock around the cities to get education, jobs, and be where it happens. Population means opportunities. Less residents means less offers.

To summarize, the northern part of Norway – especially the countryside with empty, dilapidated houses ends with less opportunities.

There are several typologies that are being vacated. The empty houses range from venerable house-typology, but I want to focus on the houses from the reconstruction after the war.

They look almost the same, it is easy to recognize them all over Northern Norway.

Whether the houses are nice or ugly/ good or bad homes are up for discussion. The fact that many of them are empty - indicates the last. They are not good enough today.

I would describe the houses as the first thing that comes to mind when you think of a house: Walls, windows and a roof. Small and square, as the children-drawings. These houses were built with limited funds, in a very short time. Light half-timbering, and only what was absolutely necessary.

03

Historical perspective and references

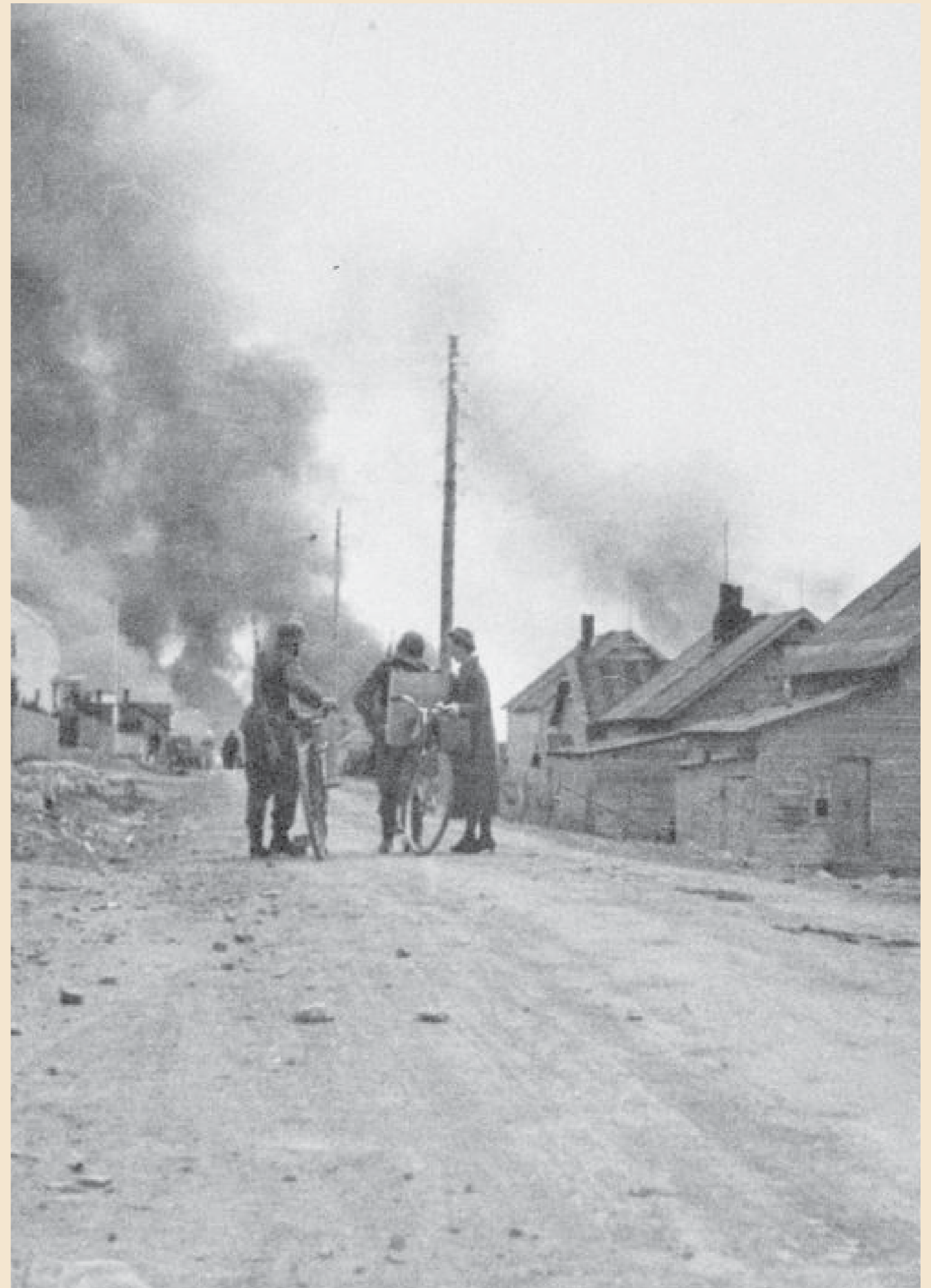

Photo: Digitalt museum

Hammerfest, andre verdenskrig

The forced evacuation of Finnmark and Nord-Troms happened under the German occupying power. Their enormous destruction was directly linked to the German retreat on the northern front in the autumn of 1944 (Operation Nordlicht).

More than 37,000 people from Finnmark and more than 12,000 people from Nord-Troms were forced to evacuate. There were approximately 50,000 people in total.

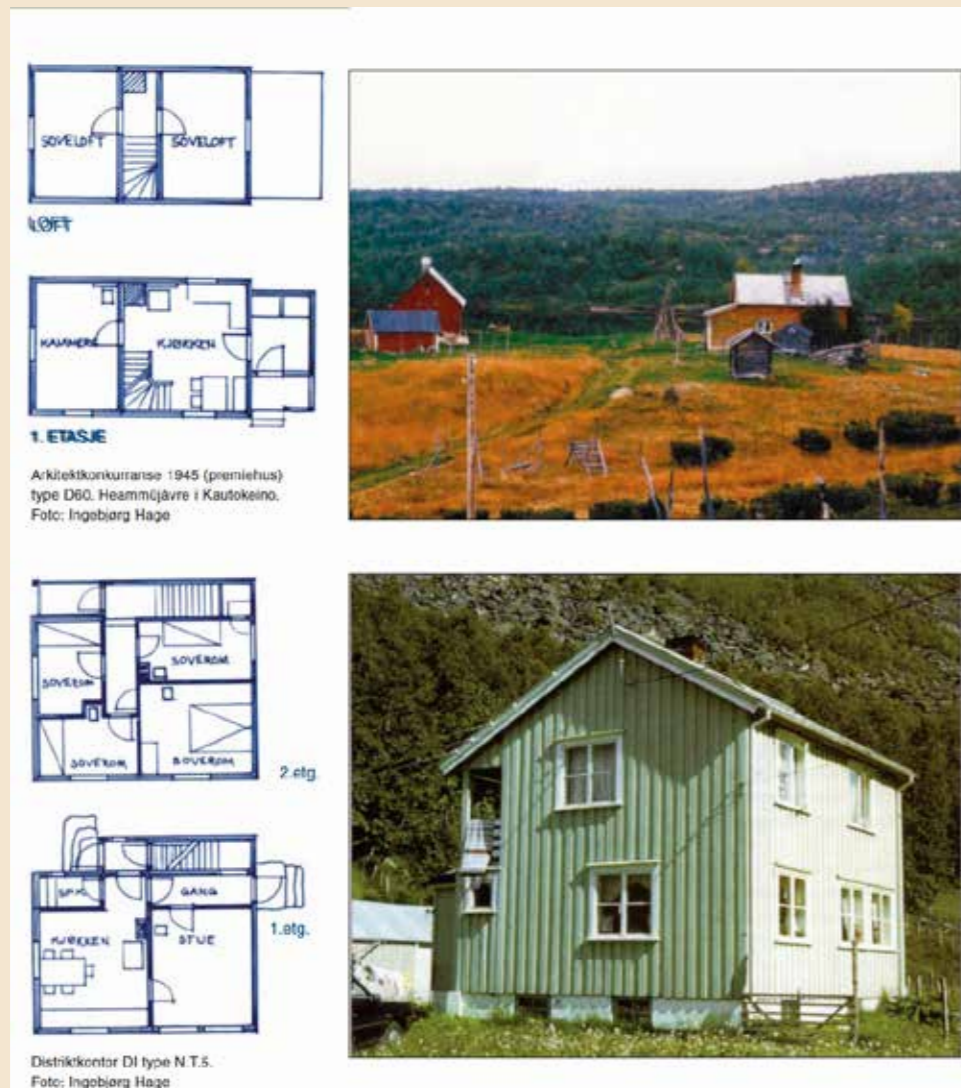
Meanwhile, private and public property was destroyed. Bridges, farms, fishing industry and boats and cities all over Northern Norway as well.

Photo: Fort Leavenworth Media Support Center / Kirkenes 1944

Photo: SCANPIX / NTB Scanpix / Ruinene av Vadsø

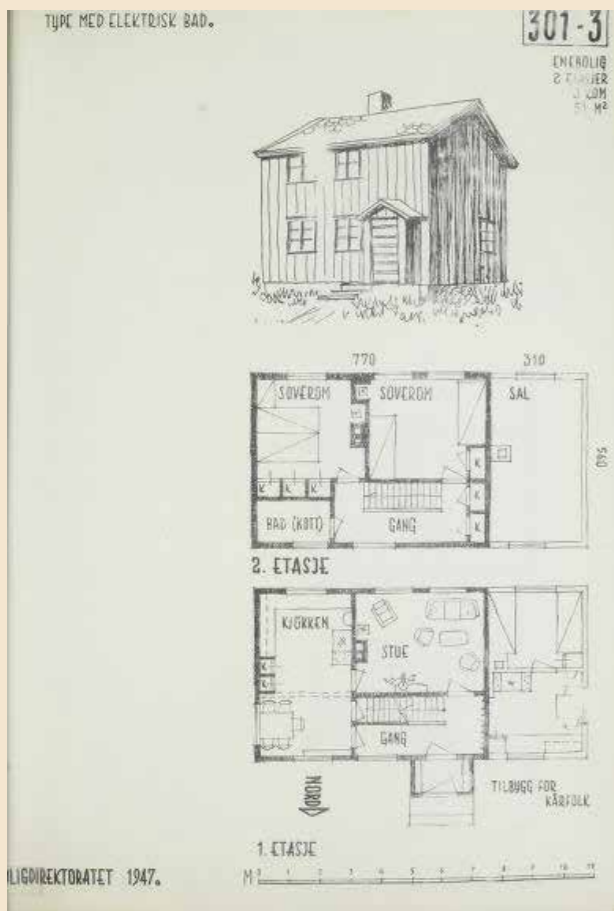
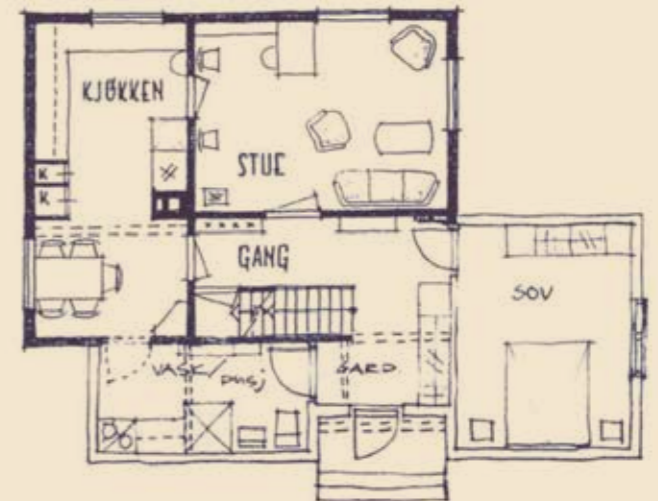
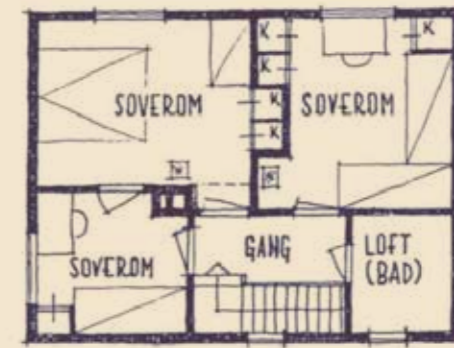
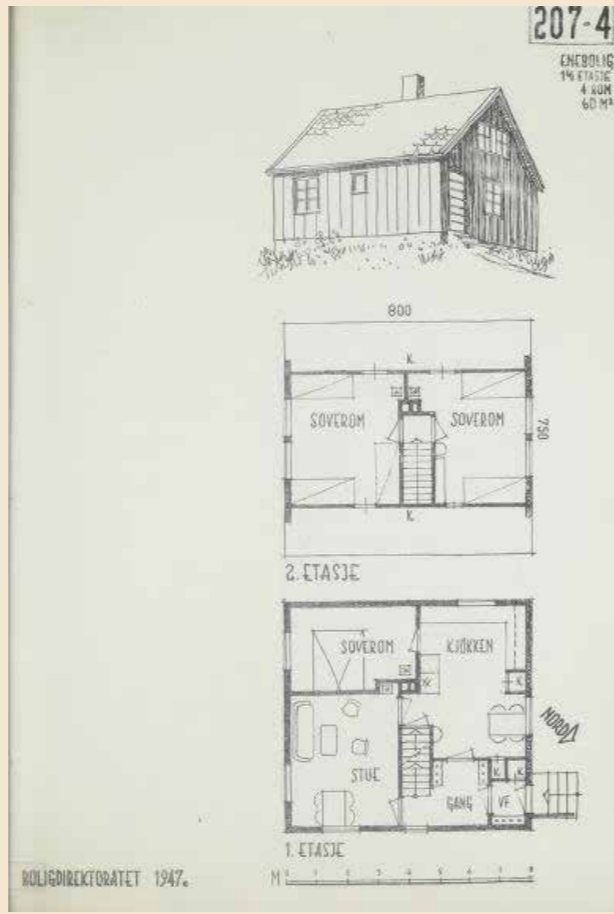
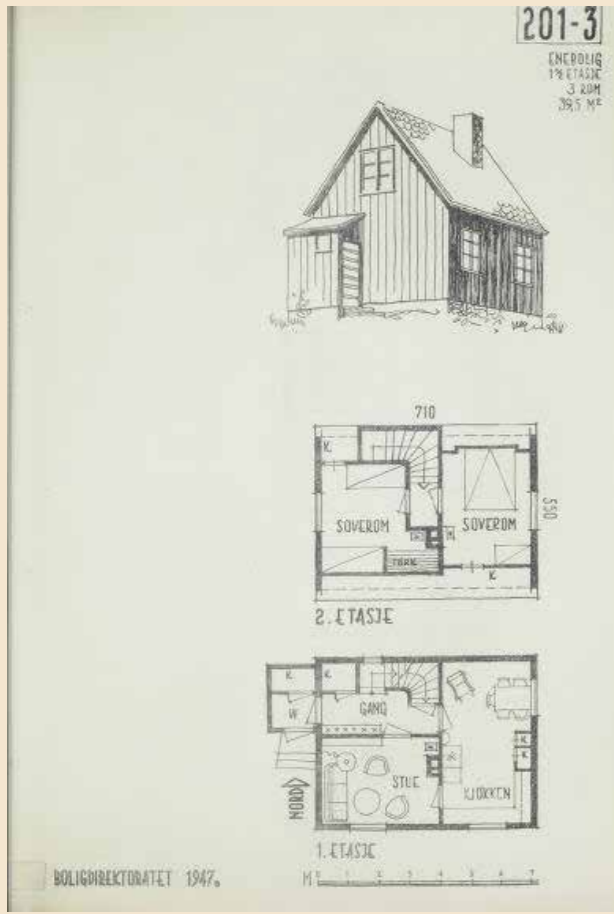

When the war came to an end, the government decided that Finnmark and Nord-Troms should be rebuilt. And already from 1945, the Housing Directorate organized competitions and gave the architects a commission to design standardized type-drawings of residential houses. The houses were supposed to be suitable for the region. Most of the architects and engineers who took part in the work came from the south.

They prepared separate type-drawings for the cities and urban areas, and for the coastal and inland districts. Most of the drawings were based on the cross plan solution, as a familiar principle for many. All the rooms were concentrated around the pipe and were supposed to have clearly defined room functions.

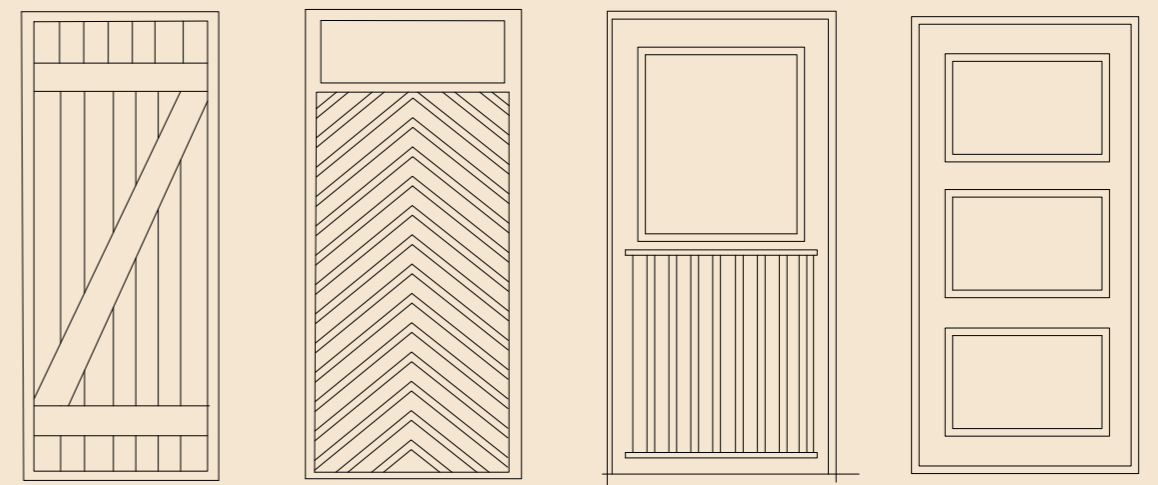
The houses were to have a gable roof – that was the best in this type of weather areas. For the coastal districts, the kitchen should have a view of the sea. In other areas, a view of the barn or the road was more important. The toilets were for the homes in the cities, while the others had to make it out-doors.

The houses were to fit the Norwegian building traditions and functionalism. They were to be relatively similar and based on the type-drawings. The houses were to be simple and fit their economic conditions.

The original doors

Today, the fewest of these houses are as they were when they were built. The door quality has changed over time, and we see few houses that still have the doors that were meant for them to begin with.

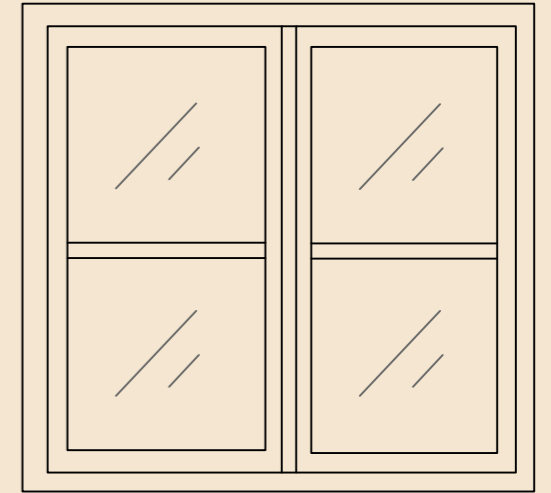

The original windows

Especially the windows in the houses is replaced with other types than the original type. Often exchanged with one framed glasses.

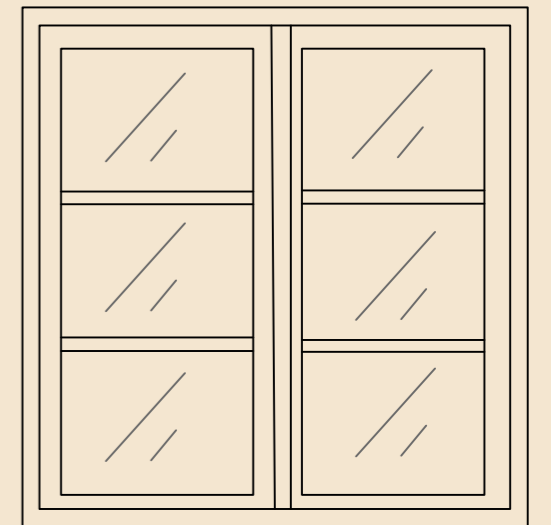
Empirevinduet

The Empire window was a ordinary window before the war. This was after the war called the "brake window".

Svenskevinduet

The Swedish has come into fashion the recently the years before the war.

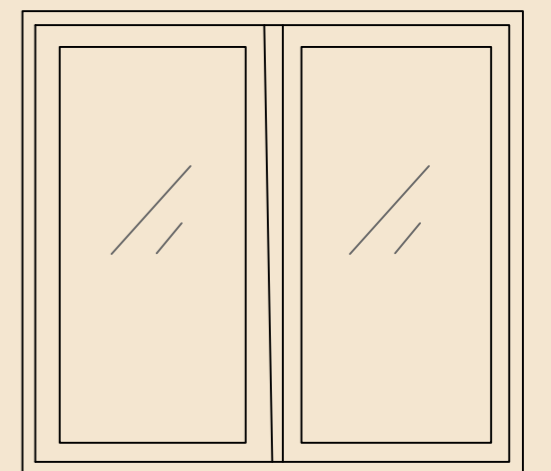

Funkisvinduet

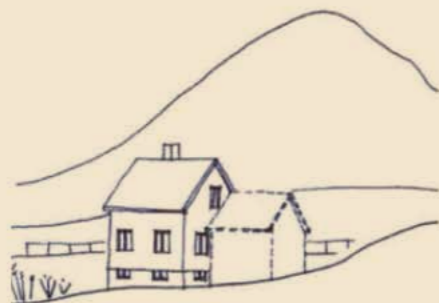
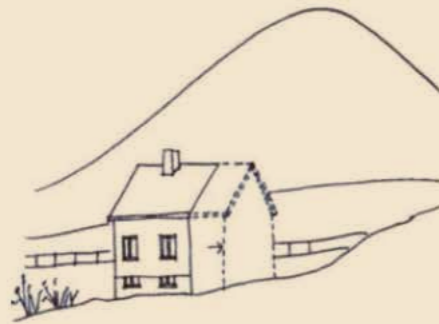
The Funkis window was a well-known window from before the war.

The window was easy to clean, but the large panes of glass were expensive to replace.

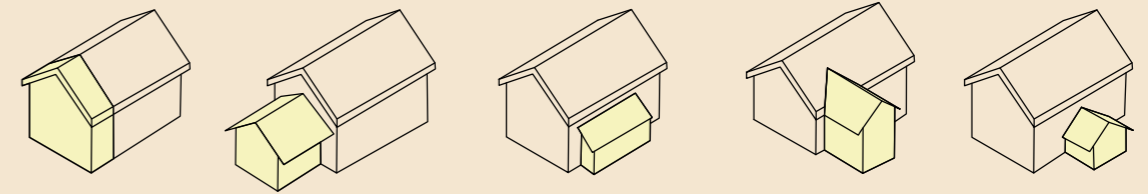
Illustration: Author

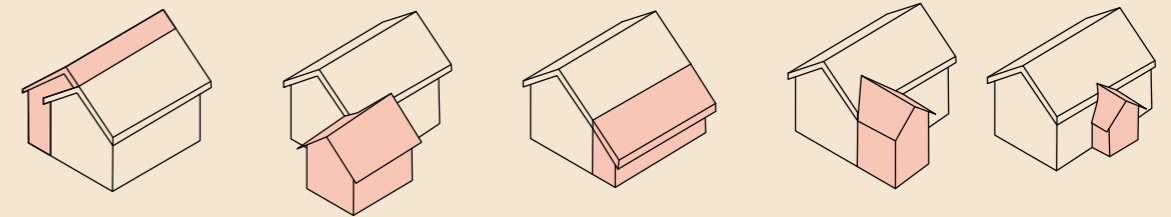
The Houses have what you might call an efficient plan, small windows and exactly what you need - but no more than that. Thats has lead to many of the houses is built on with superstructures to.

Good solution

Superstructures should connect to the old structure in a respectful way without tampering with the original structure. The original should be visable afterwords

Bad solution

Photo: Bygg og bevar

Renovasjon med kulturminnefondet

Photo: O, Kvivesen/ Gjenreisningsmuseet

Hus i Hammerfest

Photo: Author

House in Varanger, Finnmark

Photo: Norsk folkemuseum/ Birts Sandvik

House in Olderfjorden, Finnmark

Photo: Author

Barn in Vardø, Finnmark

Photo: Author

Houses in Vardø, Finnmark

Photo: Author

House in Vardø, Finnmark

Photo: Author

Houses in Vardø, Finnmark

Photo: Author

House in Vardø, Finnmark

Photo: Author

House in Vardø, Finnmark

Photo: Author

House in Vardø, Finnmark

Photo: Author

Houses in Vardø, Finnmark

Photo: Author

House in Vardø, Finnmark

Photo: Author

Houses in Vardø, Finnmark

Photo: Author

House in Vardø, Finnmark

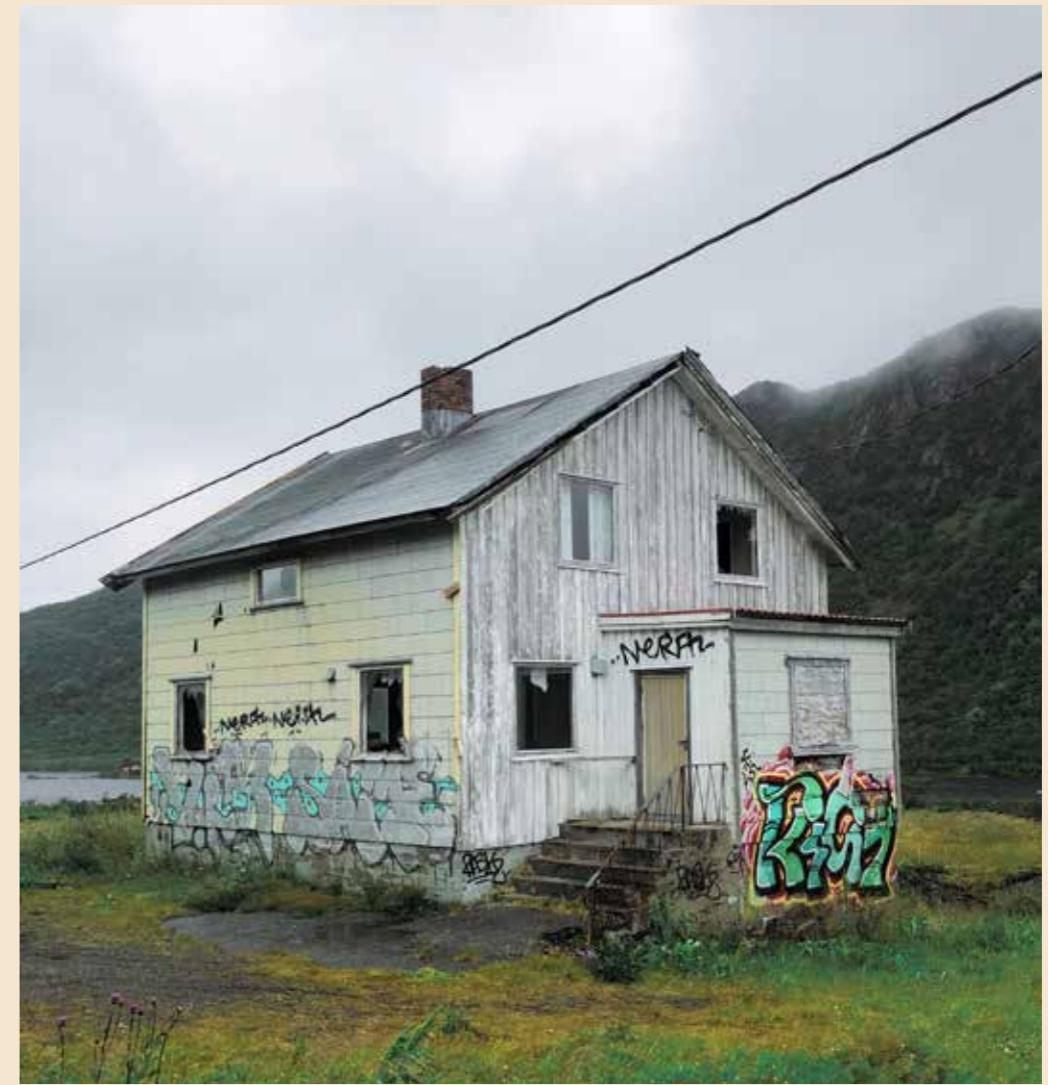

Photo: Author

Houses in Lofoten, Nordland

A typical example of a "after renovated"
house. Eternite plates as fasade cladding, and
windows without frames

Photo: Author

Houses in Lofoten, Nordland

Photo: Author

Houses in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

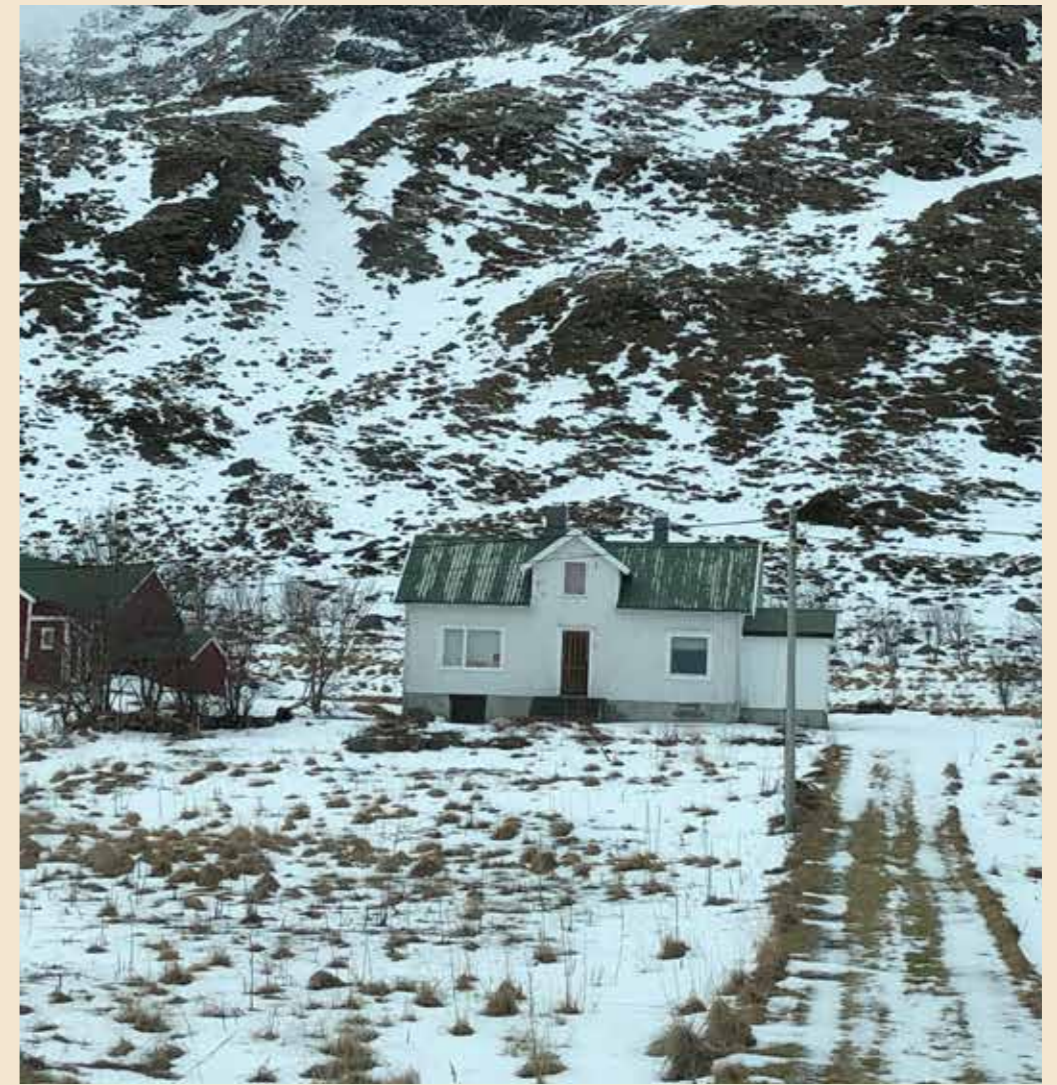

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

The appearance is simple, a pitched roof over a square. In short words, they are the first thing we imagine when we think of a house.

Some has been taken care of, renovated and a lot has been builded on because of the need for more space. I want to focus on the the dilapidated, rotten and rundown ones, just before that happens. And i believe this is a good example of that.

My relation to the house is that i rented it for a year during the pandemic. This is an example of the standard thesee houses has today.

Photo: Author

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author, taken of a photo bookin the house

House in Lofoten, Nordland

Photo: Author, taken of a photo book in the house

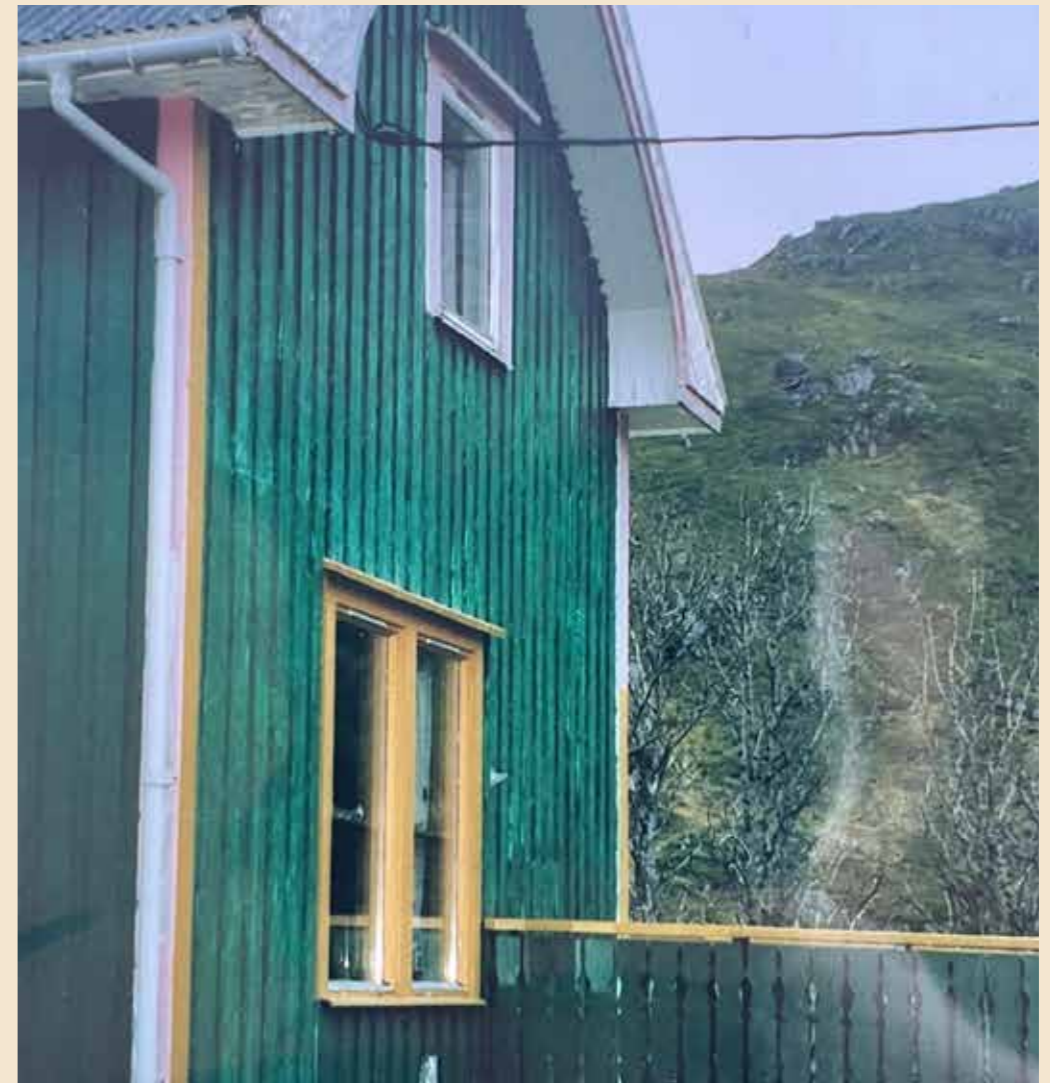

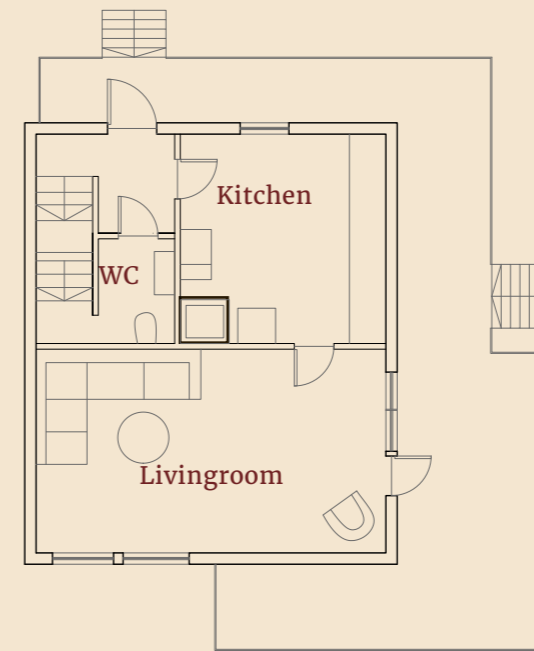
Photo: Author, taken of a photo book in the house

House in Lofoten, Nordland

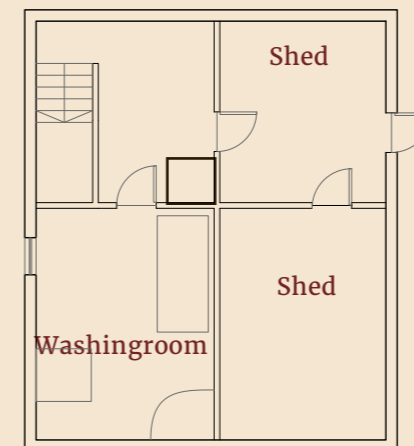
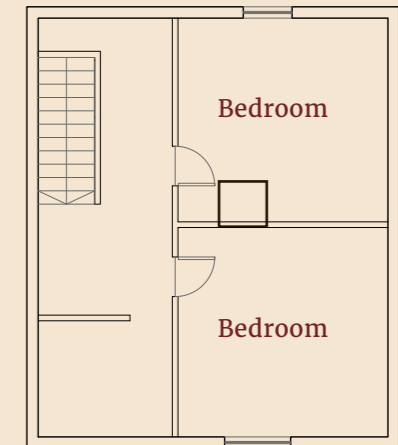

Photo: Author

1. Floor

2. Floor

A typical effective plan.

Drawings: Author

Plans of suggested house

Photo: Author

Area around site

Photo: Author

Area around site

Deliveries

I want to take the semester as it comes to figure out what the right strategy for the semester is as i go, but i know that i have tree rewievs through the semester, and the plan for now is to split the semester in tree phases.

Deliveries

DRAWINGS

- Site plan
- Other plans
- Sections
- Facade drawings
- 3D drawings

MODELS

- Site model
- Project model
- Construction models
- Other models that describes the project

DIAGRAMS AND RESEACH

- History reseach telling
- Principles analyse

READINGS

- Diploma binder 1, AHO Works
- Diploma binder 2, Prosessbook

PICTURES

- Illustrations and renders
- Model pictures
- interior + exterior

EXTRA

- Whatever describes the project

Semester work plan

Format: Re-store

Phase 1: Reseach and building a solid base

JANUARY

- Reseach and analysis
- Field trip to find a site/ House
- Make site model
- Detailed condept definition
- Defintion terms
- Material reeseach

FEBRUARY

- Study in drawings and models
- Volume studies

Phase 2: The process, produsing

MARCH

- Develope project drawings
- Develope project models
- work with illustrations

APRIL

- Land project
- Finishing drawings
- Finishing illustrations

Phase 3: Project, Taking the project as far as possible

MAY

- Finishing models
- Prepare diploma presentation and finishing everything to a common material

-Ingeborg Hage,
Gjenreisningsarkitekturen peger Nord Troms
og Finnmark, <https://nordnorge.com/artikkel/gjenreisningsarkitekturen-preger-nord-troms-og-finnmark/>

- Huskatalog fra gjenreisningen. <http://www.stormo.de/Arkitektur/51gjenreisning.pdf>

-Artikkel, HB 7.F.25
Utgitt av Husbanken, nov. 2007

-Solvår Wågø • Anne Gunnarshaug Lien •
Kristian Stenerud Skeie, Gjenreisningshus i
Norg -en mulighetsstudie om oppgradering

Bibliography and sources

-SINTEF, rapport / Gjenreisingshus i nord

-Solvår Wågø · Anne Gunnarshaug Lien · Kristian Stenerud Skeie, Gjenreisningshus i Norg -en mulighetsstudie om oppgradering

-Artikkel, En mulighetsstudie om oppgradering //Solvår Wågø, Anne Gunnarshaug Lien, Kristian Stenerud Skeie

-Artikkel, HB 7.F.25 Utgitt av Husbanken, nov. 2007

-SINTEF, rapport / Gjenreisingshus i nord

-Solvår Wågø · Anne Gunnarshaug Lien · Kristian Stenerud Skeie, Gjenreisningshus i Norg -en mulighetsstudie om oppgradering

-Artikkel, En mulighetsstudie om oppgradering //Solvår Wågø, Anne Gunnarshaug Lien, Kristian Stenerud Skeie

-Artikkel, HB 7.F.25 Utgitt av Husbanken, nov. 2007

- Olsen, Per Erik; Dalmo, Kurt Henrik: kampene i Nord-Norge i 1940 i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 8. november 2022 fra https://snl.no/kampene_i_Nord-Norge_i_1940

- Illustrations/ Art of Gunn Vottestad. <https://www.galleriekg.no/products/hus-kjare-hus-av-gunn-vottestad>

-Bygg og bevar / Hentet fra: <https://www.byggogbevar.no/inspirasjon/artikler/gjenreisningen-av-en-landsdel>

-SNL / https://snl.no/kampene_i_Nord-Norge_i_1940

Historiegrunnlag

---

01 2. Verdenskrig “Den brendte jords taktikk”

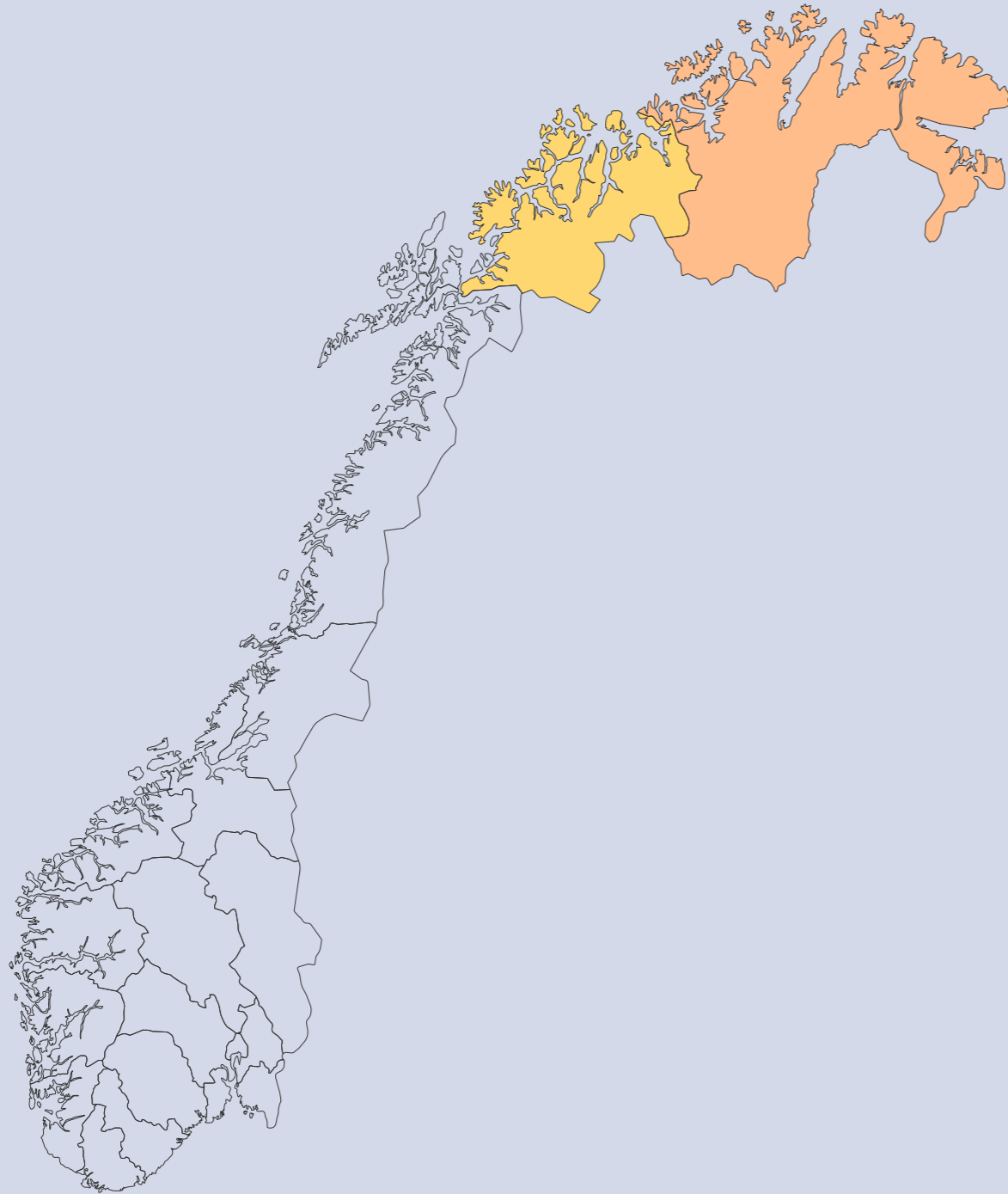
02 Arkitektkonkurransen og gjenreisningen

---

03 Typetegningene

07 Bibliografi og kilder

Den Brendte jords taktikk Andre verdenskrig

Under siste kvartal av andre verdenskrig, oktober 1944 til mai 1945 ble landsdelen Nord-troms rasert og evakuert av de tyske oppupasjonsstyrkene under tilbaketrekkingen av murmansktoget. Direkte ordre ble sendt av Hitler, og gjennomført av generaloberst Rothar Gendulic. Befolkningen ble tvangsevakuert med "den brendte jords taktikk". Grunnen til at de tok i bruk den brendte ejords taktikk var å hindre at den sovjetiske røde arme skulle utnytte ressursene da de kom dit.

Den brendte jords taktikk innebar å brenne ned all bebyggelse i landsdelen så befolkningen var tvunget til å flykte.

Befolkningen sto uten hjem, mange kom seg bort, mange døde og andre gjemte seg i gammer og huler i fjellene gjennom vintermånedene. (NF)

Forklaring:

Ved slutten av krigen fikk Sovjet overtaket. Tyskland og Finland var under press, og Finland inngikk våpenvile med Sovjet. Tyskland og Finland hadde vært alliert, men ble nå fiender. Tyske soldater skulle trekkes ut av finnland gjennom Finnmark og Nord-Troms.

På russisk side forberedte 130 000 soldater fra Den røde arme ved Litzafronten nær murmansk seg på å frigjøre eget område, og sikre dette ved å innta Kirkenes og vest frem til Tanaelva.

Dermed hastet det for den tyske militærmakten å trekke seg tilbake.

I oktober 1944 kom ordenen direkte fra Hitler om at hele sivilbefolkningen -over 70 000 barn, unge, gamle og syke skulle evakueres med tvang. Førerordenen avsluttet slik "Medlidenhet for befolkningen er ikke på sin plass". For å forsinke fremrykkingen av de russiske troppene tok den tyske militærmakten i bruk "den brendte jords taktikk". Nær all bygningsmasse og infrastruktur i de norske områdene nord og øst for forsvarslinjen lyngen i Nord-Troms ble utslettet. Mange opplevde ødeleggelse på nært hold.

*-12 000 hjem for 50 000 mennesker. 4.700 fjøs og uthus
-150 skoler. 27 kirker med 15 prestegårder. 21 sykehus og pleiehjem.
-500 større og mindre industribedrifter. 200 fiskebruk. 53 hoteller og gjestgiverier.
-350 broer, 180 fyrstasjoner, 22 000 telegrafstolper, 430 000 meter luftledning og kabel.
-1066 elektriske motorer, 118 elektrisitetsverk, 12 telegrafstolper, 11 telegrafstasjoner.
-350 motorbåter, flere tusen robåter og små og store kaianlegg*

Under krigen var det strategisk viktig for tyskerne å kontrollere kystområdene i Nord-Norge på grunn av deres nærhet til Sovjetunionen. Motstandskampen i Nord-Norge ble derfor intens, og som en represalier for sabotasjeaksjoner fra motstandsbevegelsen iverksatte tyskerne en tvangsevakuering av hele befolkningen i Finnmark og Nord-Troms i 1944.

I oktober og november 1944 ble rundt 50 000 mennesker tvangsevakuert fra sine hjem, og de fleste ble fraktet sørover til Nordland, Trøndelag og andre deler av landet. Evakueringen var preget av kaos og brutalitet, og mange mistet alt de eide i branner og ødeleggelser som følge av tyskernes tilbaketrekning.

Mange av evakuerte måtte bo i provisoriske leirer og ble utsatt for dårlige levekår, mangel på mat og medisiner, og manglende kommunikasjon med familie og venner. Etter krigen ble det en stor utfordring å gjenoppbygge Finnmark og Nord-Troms, og mange av de evakuerte opplevde å komme hjem til ruinene av sine tidligere liv.

Tvangsevakueringen i Finnmark og Nord-Troms regnes som en av de største tvangsflyttingene i moderne norsk historie, og den har hatt store konsekvenser for regionen og dens befolkning.

Kirkenes under nedbrenningen i 1944
Foto: Fort Leavenworth Media Support Center (United States Army Combined Arms Center)

Vadsø
NTB Scanpix

Berlevåg 1944
NTB Scanpix

Hammerfest 1945
Av Fridtjof Johan Jacobsen/Finnmark Fylkesbibliotek.

Det var få steder i Europa som ble mer skadet under krigen enn Kirkenes. Som oppmarsområde for rundt om 200.000 tyske soldater som fra nord-vest skulle angripe Sovjet imens ssovjet led tap for å hindre at murmansk ble tatt.

Allierte bombefly gjorde hva de kunne for å redusere den tyske styrken, blant annet med å bombe Kirkenes. Også Vardø og Vadsø ble hardt skadet av bomber samt hele Nord-Troms og Finnmark.

Arkitekturkonkurransen – Gjenreisningen

Etter andre verdenskrig var det et stort behov for å gjenoppbygge Finnmark-regionen i Norge, som hadde blitt hardt rammet av krigshandlingene. Som en del av gjenoppbyggingsarbeidet ble det utlyst en arkitektkonkurranse for å designe nye boliger og offentlige bygninger i området.

Konkurransen ble utlyst i 1946 av det norske regjeringsorganet for gjenoppbygging, og fikk navnet "Konkurranse om Finnmarksbygg". Formålet med konkurransen var å utvikle arkitektoniske løsninger som kunne imøtekomme de spesielle utfordringene i Finnmark-regionen, inkludert det arktiske klimaet og mangel på materielle ressurser.

Konkurransen fikk stor oppmerksomhet fra arkitekter og designere over hele verden, og over 200 forslag ble sendt inn fra 15 forskjellige land. Juryen inkluderte noen av de mest anerkjente arkitektene og designere i Norge på den tiden, inkludert Arne Korsmo og Sverre Fehn.

Til slutt ble vinnerne av konkurransen kunngjort i 1947, og flere av de vinnende designene ble realisert og bygget i løpet av de neste tiårene. Disse inkluderte boliger, skoler, kirker og offentlige bygninger, som alle ble designet med tanke på den spesielle konteksten i Finnmark.

Konkurransen om Finnmarksbygg var en viktig del av gjenoppbyggingsarbeidet i Finnmark etter krigen, og resulterte i en rekke arkitektoniske verker som fortsatt står som et vitnesbyrd om den tiden og den arkitektoniske stilen på den tiden.

det var vanlig at husene som ble bygget i Finnmark etter andre verdenskrig ble sendt opp som byggesett. Dette skyldtes delvis at det var vanskelig og kostbart å frakte store mengder byggematerialer til Finnmark på den tiden, og at det derfor var mer praktisk å frakte mindre og lettere byggelementer som kunne settes sammen på stedet.

Mange av husene som ble sendt opp som byggesett var såkalte "funkishus", som var preget av en enkel og funksjonell arkitektur med rene linjer og store vindusflater. Disse husene var populære på den tiden, og var en del av den modernistiske bevegelsen som dominerte arkitekturen på 1940- og 1950-tallet.

Byggesettene kunne tilpasses ulike tomtestørrelser og kundenes behov og ønsker, og ble levert med detaljerte byggeanvisninger og tegninger. Selv om byggesettene gjorde det enklere og billigere å bygge hus i Finnmark, var det likevel en stor utfordring å bygge hus i dette tøffe og arktiske klimaet, og det var viktig å ta hensyn til lokale forhold og materialer for å sikre at husene var robuste og kunne tåle de krevende værforholdene.

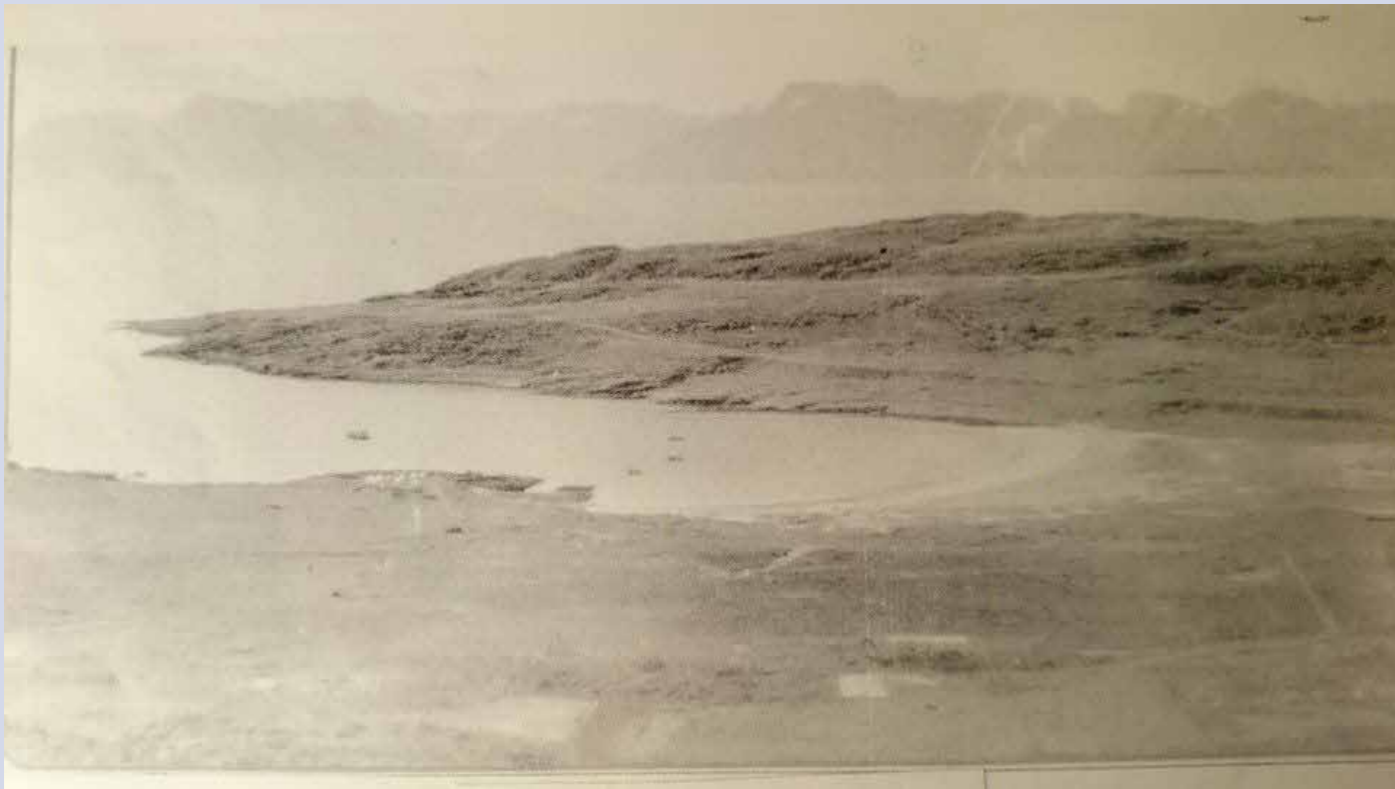

Foto: Gjenreisningsmuseet, Hammerfest

Foto: Hasvik historielag

Mellom 1945 og 1960 flyttet en hel landsdel inn i nye hus. De fleste bygde på tomter de hadde bodd på før krigen, men de nye husene ble svært forskjellig fra det gamle.

Foto: Gjenreisningsmuseet, Hammerfest

Hasvik under gjenreisningen
Foto: Gjenreisningsmuseet hammerfest

Foto: Gjenreisningsmuseet i Hammerfest

Foto: Gjenreisningsmuseet i Hammerfest

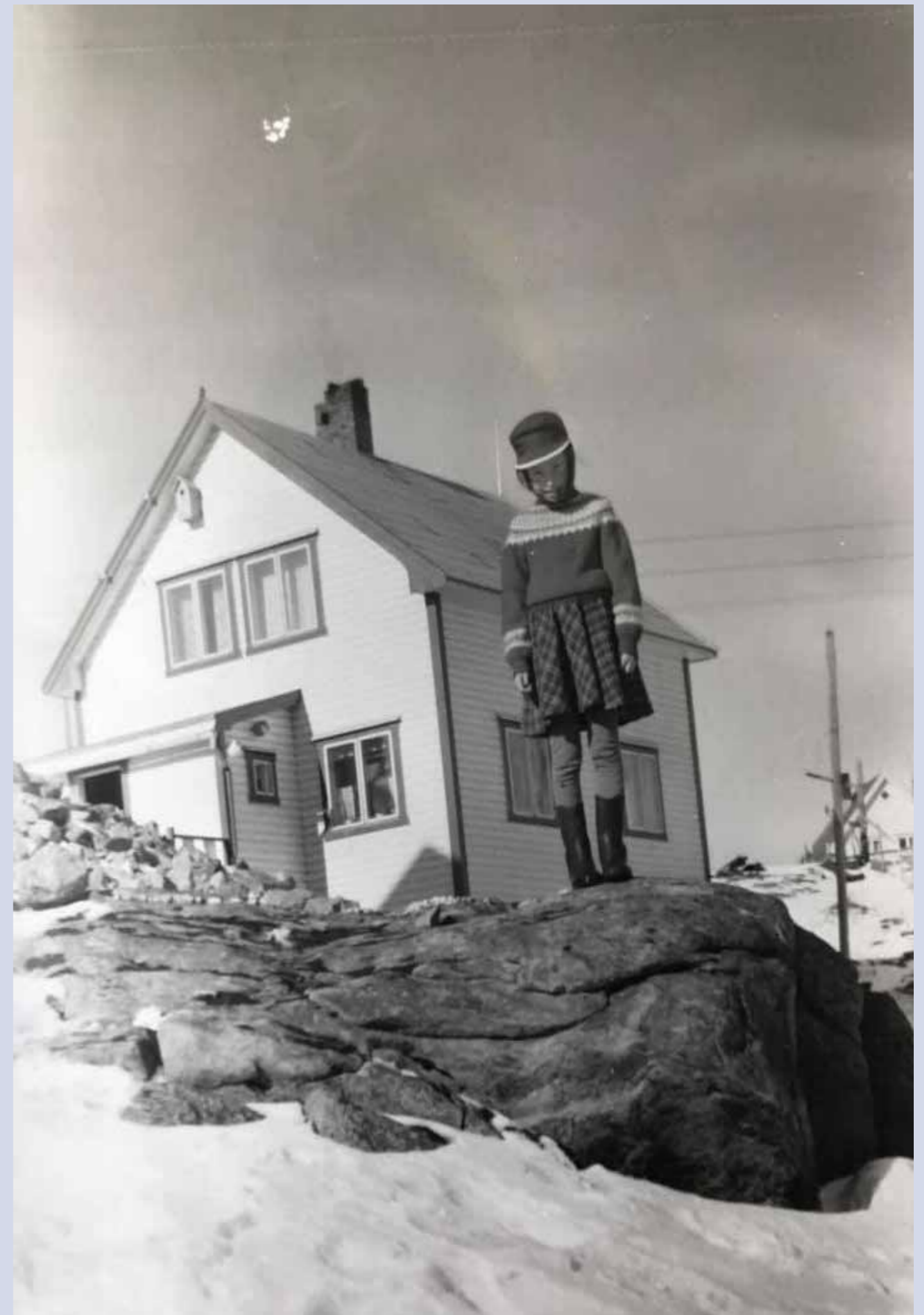

Foto: Hasvik historielag

Feltarbeid og observasjoner

- 01 - Gjenreisningshuset på folkemuseet, Bygdøy
- 02 - Studietur til Sverige for å se på svenskehus
- 03 - Studietur Alta - Hammerfest - Hasvik
- 04 - Huset / Tomta

Gjenreisningshuset på folkemuseet

Hus fra Olderfjord i Porsanger – gjenoppført i folkemuseet
Et typisk gjenreisningshus i byggesett.
Bygningsnummer: 291

Huset som er gjenoppført i folkemuseet var tidligere plassert i Olderfjord. Huset var bygd mellom 1950 –51 og er tegnet av Leif Pedersen, en arkitekt fra Hammerfest. Huset er et såkalt “korsplanshus” hvor rommene er bygd rundt et felles pipeløp. Huset er bygget i en og en halv etasje, hvor grunnflaten er 58 m2.

Første etasje: Vindfang, gang, kjøkken, kammers og stue.

Andre etasje: Tre soverom og luftebalkong fra gangen.

Kjeller: Matbod, potetbinge, koksbinge, bryggerhus og sauna.

Huset fra Olderfjord Birte Sandvik / Norsk Folkemuseum

Innredningen på bildet er den originale innredningen før demonteringen av huset i Olderfjorden. Denne var uendret fra byggeåret. Den elektriske komfyren kom på plass i 56 etter huset fikk elektrisitet.

Kjøkkeninnredningen er som mange av gjenreisningshusene. Ventilert matskap fra gulv til tak som står langs ytterveggen. Arbeidsbenken hadde underskap og skyffer, samt vedkasse som en vippekasse under benken.

Det var ikke oppvaskkum i benken, men ved døren mot gangen står ett servant med underskap. Vannet ble punpet opp fra egen brønn utenfor huset.

Vedkomfyren står inntil åipa, med fliser på vegger og gulv.

Foto: Birte Sandvik / Norsk folkemuseum

Fjøs: Fjøset ble bygd på slutten av 1940-tallet. Bolighuset ble bygd i 1947-48 og var et såkalt svenskehus – et monteringsferdig hus fra Sverige. Fjøset ble bygd før huset, Huset var ett såkalt svenskehus.

(skriv om) <https://norskfolkemuseum.no/fjos-fra-indre-billefjord>

Fjøset fra Indre Billefjord har en grunnflate på 47 m². Sammenlignet med andre gjenreisningsfjøs er det lite, men likevel typisk for fiskerbonden. Fjøsdelene utgjør halvparten av grunnflaten og har en mellomgang med egen dør. Under fjøsdelene er det møkkakjeller med dør på baksiden. Over fjøset og mellomgangen er det et dekke på en halv etasje, mens låvedelen har full takhøyde. Selve fjøskassen er i lafteplank, mens veggene ellers er av bindingsverk. Dette var en vanlig løsning for gjenreisningsfjøsa. Det var viktig at fjøsdelene hvor dyra oppholdt seg var godt isolert. Fjøsdelene har pipe hvor det sto en fjøsgryte.

Fjøset fra Indre Billefjord. Foto: Birte Sandvik / Norsk Folkemuseum

Flyfoto av eiendommen i Indre Billefjord fra 1963. Det røde fjøset er gjenoppført på Norsk Folkemuseum. Foto: Widerøe / Porsanger museum

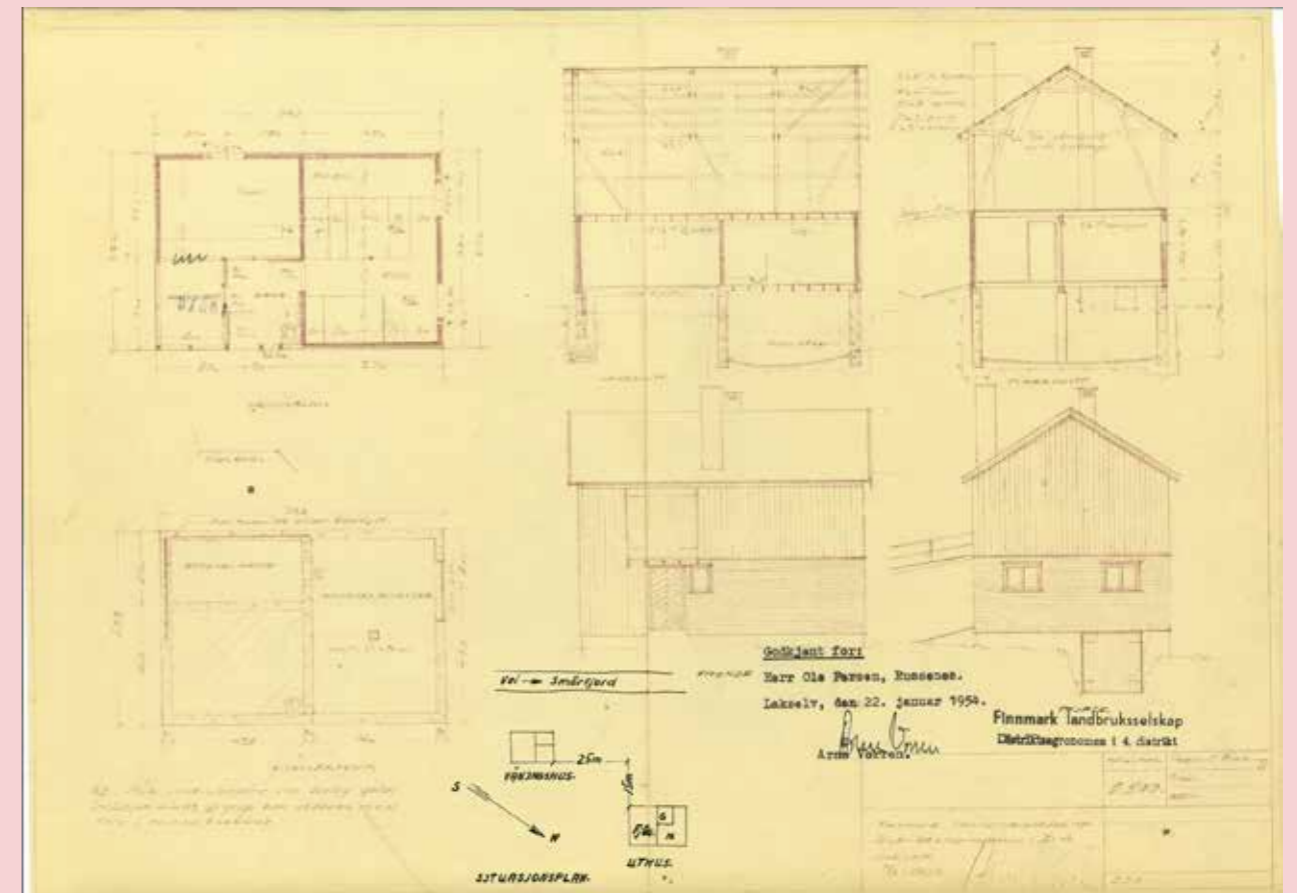

Foto: Tegninger tilsendt fra norsk folkemuseum, med tillatelse til bruk.

Gjenskaping av typehus Folkemuseet, Bygdøy

Husene ble tegnet med en effektiv plan, lite overflødig –men de skulle fremdeles være gode og fungerende hjem.

Kjeller: Vaskerom, sauna, matbod, kullbinge. Kjelleren hadde utvendig kjelleringang hvor det var lett tilgang på å bearbeide kjøtt og fisk. I vaskerommet var det vedfyrt bryggerpanne til vask av klær. Husene hadde ikke baderom, men sauna eller badstu. I matboden ble det oppbevart all slags mat.

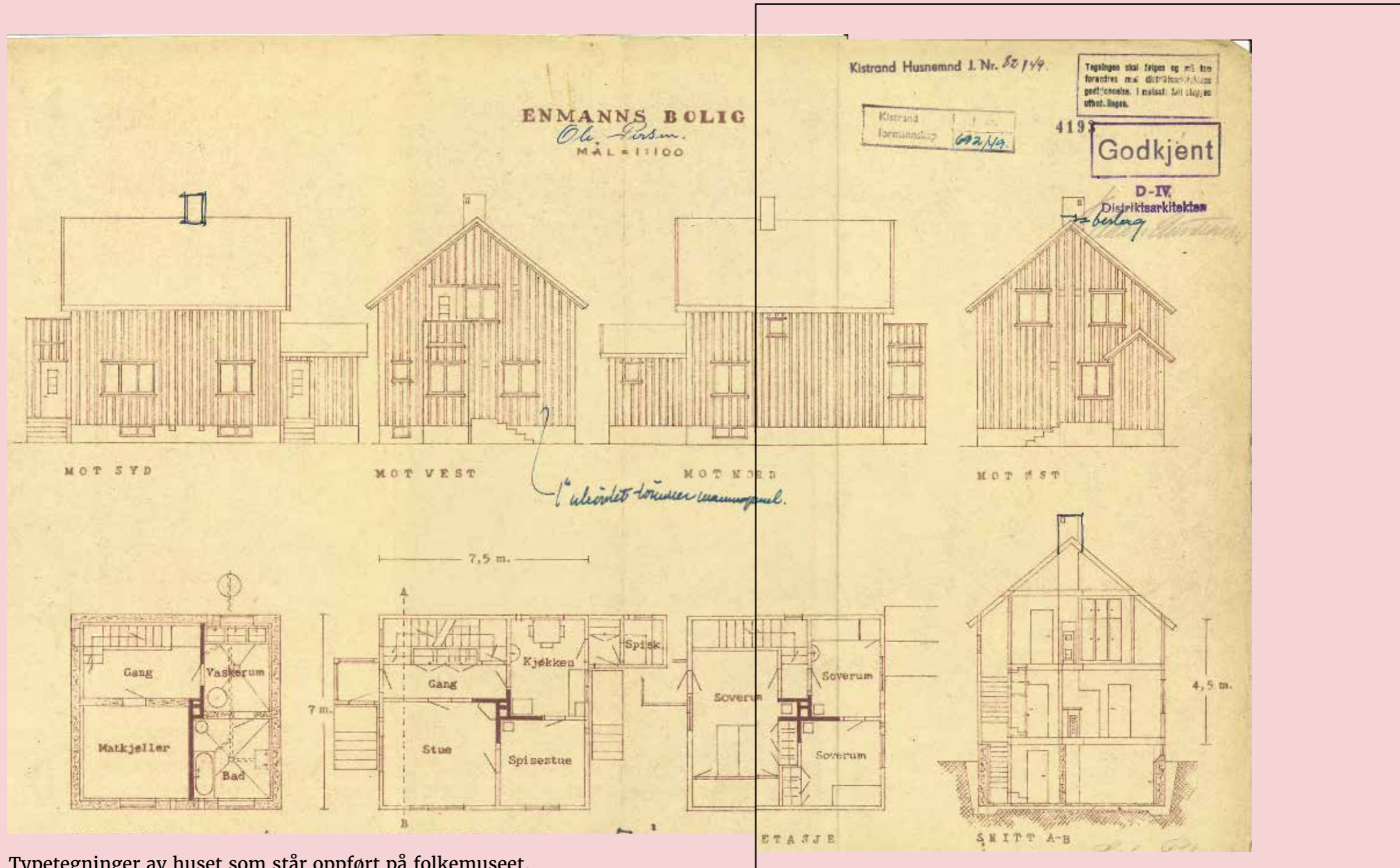
Overetasje:

Loft:

For husmora var det viktig med utsikt fra kjøkkenvinduet, langs kysten ønsket hun utsikt mot sjøen, for å kunne se når mannen kom hjem fra fiske. På landet ønsket hun utsyn mot fjøset, elven eller veien. Det var behov for stort kjøkken, som var husets viktigste rom.

Hovedplan: Gang og trappegang, kjøkken, spisestue og stue. Disse var koblet sammen og plassert rundt pipen.

For husmora var det viktig med utsikt fra kjøkkenvinduet, langs kysten ønsket hun utsikt mot sjøen, for å kunne se når mannen kom hjem fra fiske. På landet ønsket hun utsyn mot fjøset, elven eller veien. Det var behov for stort kjøkken, som var husets viktigste rom.

Typetegninger av huset som står oppført på folkemuseet.

Huset på folkemuseet hvor ved kjøkkenvindu-siden.

Fjøset som tilhører huset på folkemuseet.

Inngangspartiet/vindfanget på huset. Nord-norge er en værhard landsdel hvor ett vindfang kan gi en bedre opplevelse av beveegelsen ut og inn av hus, her taket på vindfanget benyttet som luftteveranda, noe som også kan knyttes til funksjonalismen, man bruker arealet man har -og danner løsninger av det som å bruke innerom til uterom.

Vindu med fin fargekombinasjon og typiske gardiner for tiden.

Det ble benyttet integrerte og plassbygde løsninger i gjenreisningshusene. Det var ikke plass til noe overflødig, og de måtte gi funksjonene en plass som integrerte skap og plassbygde løsninger.

Nærmere bilde av kjøkken. Kjøkkenbenken var noe lavere enn den er i dag. Datidens mål var her 75 cm etter egne mål.

Vinduet var ofte sentrert mot havet, slik at husmoren den gangen kunne følge med på når partneren kom hjem fra havet dersom det lå ved sjøen, og dersom de

Pinnestoler og kupler går igjen i huset, samt små gardiner og duker.

Elektriske ovner kom etter noen år, tidligere brukte de ovnen ved peisen til matlaging.

Spisestuen

Vasken på kjøkkenet som var koblet til utndørs brønn.

For å skjule skjøter ble det lagt lister i taket.

Bilde tatt fra kjøkkenet til gangen

stue og spisestue -vinduene.

Kjellerdøren fra innsiden

Redskapsboden

Nærbilde av ett kjellervindu

Saunaen

Saunaen med tørke/Vaskerom i bakgrunn

Vannpumpe

Vaskebalje

Badstuovn

Detalj dør til luftebalkong. Her er det to dører, en som går ut og inn med isolasjons -luftesjikt mellom.

“Gangen” i andre etasje

Stemningsbilde av trefelts vindu

Stua

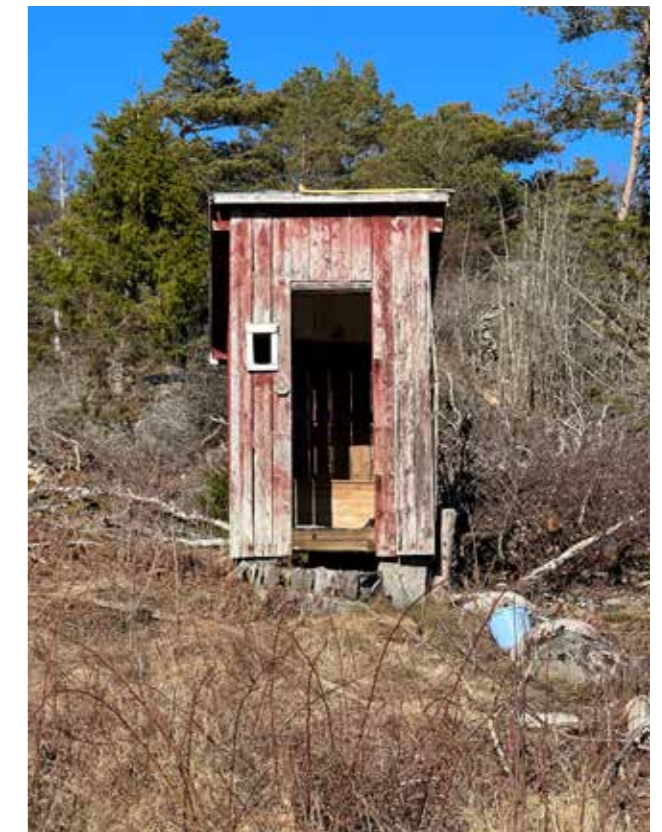

Nærbilde av vindusdetalj hvor det består av ett vindu som får ut og eett som går innover.

Detalj dørvider/knotter kjøkken

Studietur sverige for å se på svenskehus

Inntrykket etter turen til Sverige er at husene er svært like, men de originale trekkene er bevart bedre i Sverige. De fleste husene er pusset opp i historisk ånd.

Alta - Hammerfest - Hasvik

Studietur 3-6. Februar

Reisedagbok, 3. Februar

Jeg landet i Alta i formiddag, og tok bussen til Hammerfest. Denne turen tok ca 2 timer, og jeg har fått se mye relevant allerede på denne tiden.

Det første jeg la merke til under bussturen var at så og si alle husene var gjenreisningshus, med mindre de var bygget i nyere tid. Under strekningen fikk jeg øye mange ulike påbygg-kombinasjoner. Noen med det som ser ut som originale vindfaner, andre er bygget på mer drastisk.

I utgangspunktet tenkte jeg at typehusene var mer eller mindre "uniforme" i finnmark, men de har vokst og utviklet seg i mange ulike retninger egne retninger til det individuelle, forståelig nok. Folk skaper sine hjem, ut i fra det de trenger og hvor de er i livet.

Det jeg oppdaget er at det er, eller kanskje heller at jeg har sett få originale og bevarte hus med de originale rammene. jeg tenker umiddelbart at dette skyldes at gjenreisningshusene kanskje ikke var gode nok i seg selv.

Faktum at alle er tuklet med og forandret er en kritikk i seg selv til husene slik de opprinnelig var. På en annen side kan det også komme av raske løsninger og tilgjengelighet.

Da jeg kom fram til Hammerfest gikk jeg meg en kveldstur.

Gjenreisningsmuseet, hammerfest

Reisedagbok, Lørdag 4. Februar

Planen for dagen var å leie en bil, besøke gjenreisningsmuseet og helst finne en tomt/ hus å bruke som utgangspunkt for oppgave.

Det første ærendet i dag var å besøke gjenreisningsmuseet. Gjenreisningsmuseet er en del av kustumuseene i Finnmark, som tar for seg krigshistorien i landsdeelen. Jeg hadde en avtale med en ansatt på museet, og hun tok meg godt i mot og viste meg rundt. Her hadde de iscenesatt typiske rom etter gjenreisningen, noe som var veldig nyttig. I tillegg fikk jeg "gå gjennom" krigshistorien.

gjenoppbygget midlertidig brakke

Typiske kledninger som ble brukt til brakkene og gjenreisningshuseene

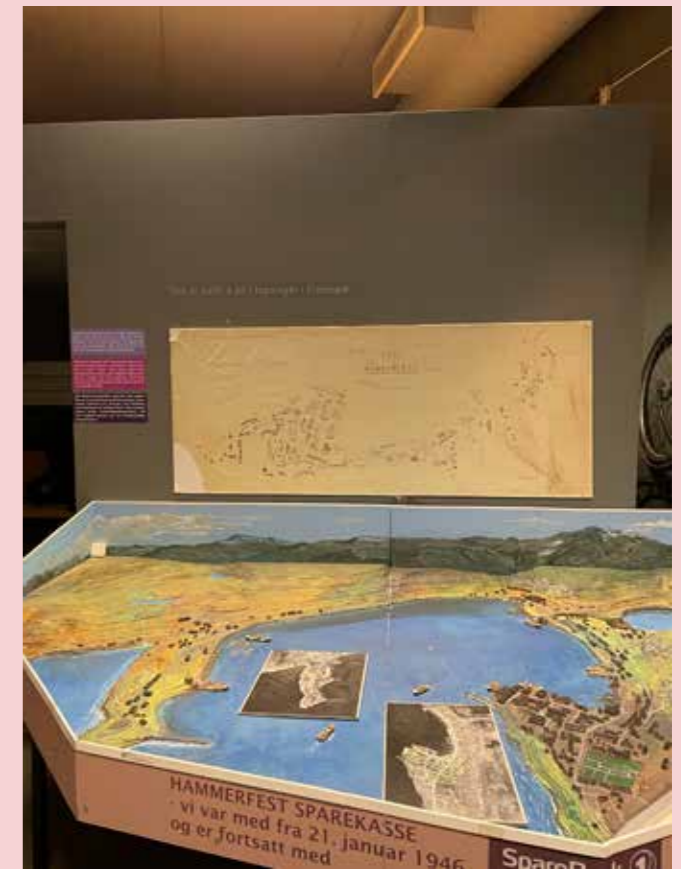
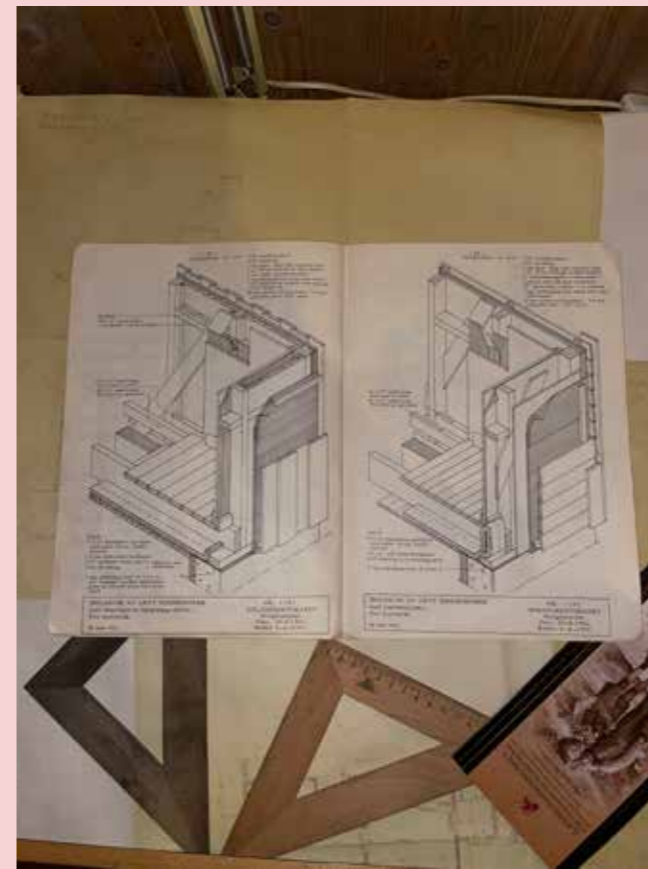
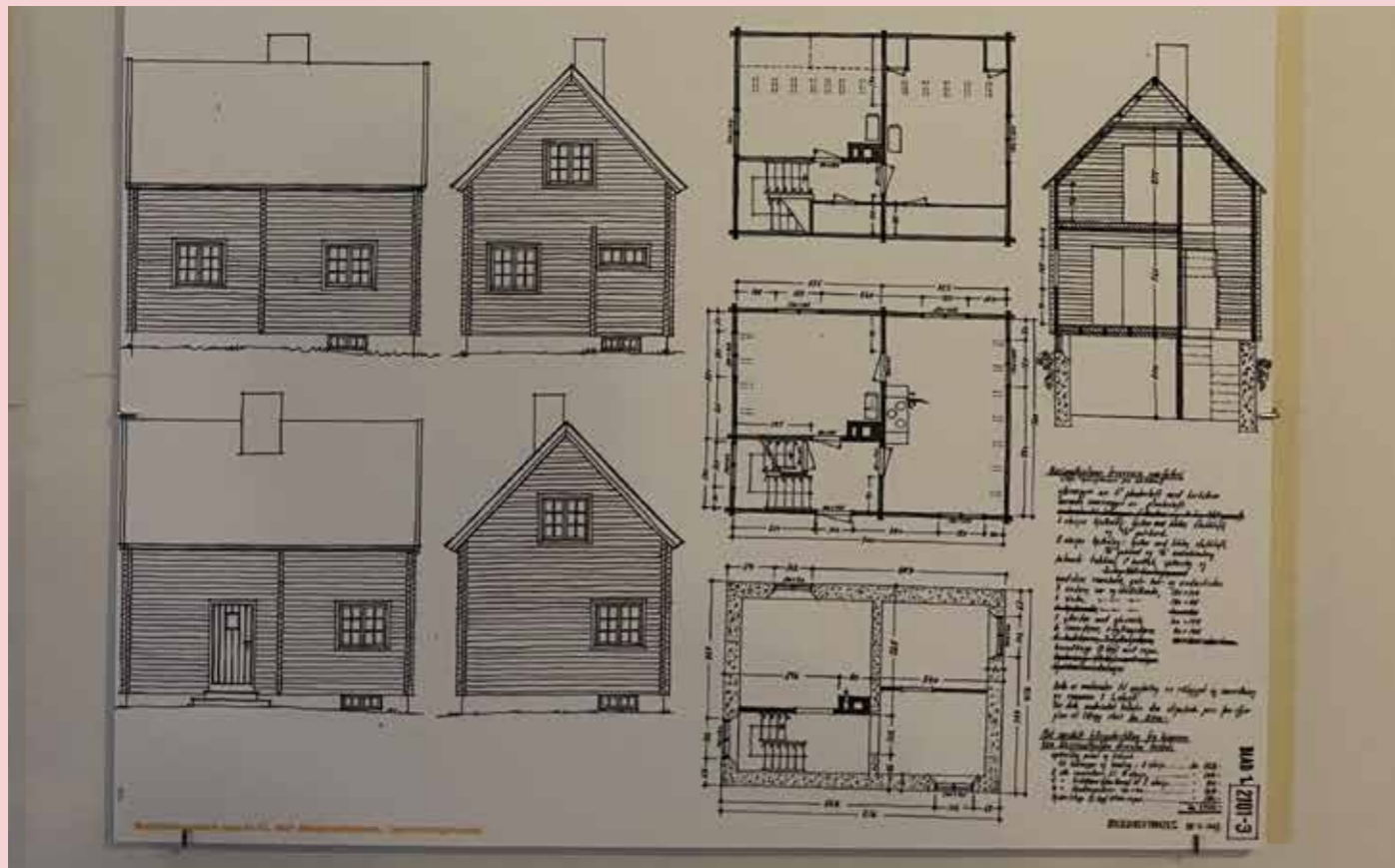

Kjøkkenet i brakken, som også fungerte som soverom og stue

Gjenreisningsmuseet, hammerfest

Arkitektene bodde i "arkitektbrakker" under gjenreisningen, deette var også iscenesatt og her fikk jeg også se arkitekt-tegninger og modeller.

Gjenreisningsmuseet, hammerfest

Husene var funksjonalistisk, med innebygde løsninger. inntrykket er at det var plass til det som hadde en funksjon, og det som var logisk å ha der det var logisk å ha det. og det ble brukt mye farger, og også fine små klassiske detaljer. Enkelheten belyser detaljene som er, og hvis det er lov vil jeg kalle interiøret på den tiden "søtt" med lyskuper, buer, fine staldetaljer, duse farger. Jeg fikk en slags dukkehjem-følelse.

Dette er det eneste huset jeg fant på studieturen som var tatt vare, men fremdeles bevart i opprinnelige trekk. Det står i gaten ved gjenreisningsmuseet i Hammerfest.

Her har de fulgt vindus-type og opprinnelig form ved oppussing.

Søndag 5/2

Helgen var nesten slutt, og jeg hadde ennå ikke bestemt meg for ett funnet ett hus. Jeg kom i kontakt med en dame som sa at jeg burde besøke Sørøya.

Å komme seg til sørøya er ikke det enkleste, da det er en øy utenfor hammerfest med få innbyggere. Likevel undersøkte jeg litt, og om-booket flyet mitt hjem, jeg ville besøke sørøya.

Det går to ferger i uka til Hasvik, og det så litt håpløst ut men etter en stund fant jeg ut at widerøe-flyet jeg skulle ta hadde mellomlanding i Hasvik, på Sørøya. Jeg ringte widerøe, og ba om å få hoppe av der. Det var i orden, og plutselig skulle jeg til Hasvik, uten noe sted å bo eller billett hjem. Nesten som en enveisbillett, og det føltes som ett lite eventyr.

Jeg måtte finne meg ett sted å bo, det var kaldt og etter litt søk fant jeg ut at Hasvik var veldig på distriktet. Etter litt søk og undersøkning for mulighetene på Sørøya, kom jeg over ett turistselskap som heter Big Fish Adventures. Big Fish Adventures hadde sesongstengt på hotellet, men jeg tok sjansen på å ringe likevel. Da hadde jeg flaks -igjen. Mona tok telefonen, eieren av hotellet. Jeg fortalte hvorfor jeg skulle komme til Sørøya, og at jeg trengte ett sted å bo -selv om jeg visste at de hadde stengt. Mona var lett å snakke med, og jeg fortalte litt om oppgaven min. Jeg merket fort at hun ble veldig interessert, og ville hjelpe meg.

Flaks som jeg hadde fortalte Mona hun eide flere slike hus i utleie-sammenheng, og at hun akkurat hadde kjøpt ett hus hun tenkte ville passe oppgaven min. I tillegg hadde Mona stor interesse for husene og problemstillingen.

Jeg landet i Hasvik, møtte en utrolig imøtekommende Mona meg på flyplassen, kjørte en tur med meg og ga meg nøklene til hotellet. Selv om jeg var helt alene på ett passe stort hotell, følte jeg meg veldig trygg og ivaretatt. I tillegg fikk jeg middag hos henne, og hun ga meg vanvittig mye nyttig info om gjenreisningen, husene og krigen på Sørøya. For en huugelig dame. JDagen etter lånte hun meg en bil, og hun ga meg nøklene til huset hennes på Sandvika. 2. Dette var en helt fantastisk opplevelse og start på semesteret, og jeg har aldri opplevn lignende gjestfrihet.

Frokosten jeg våknet til.
Big Fish Adventures, Hasvik

En typisk trapp i ett gjenreisningshus

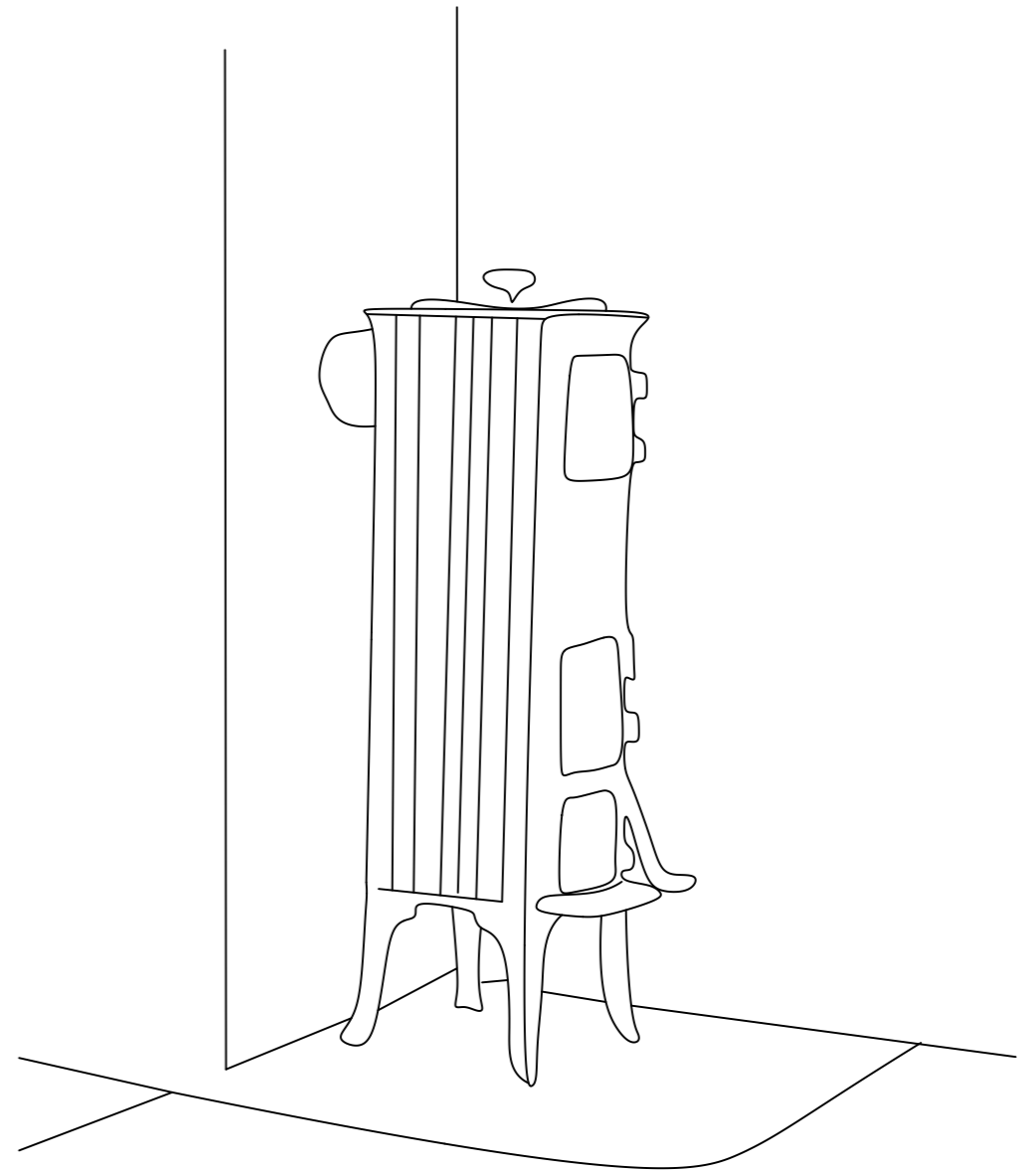
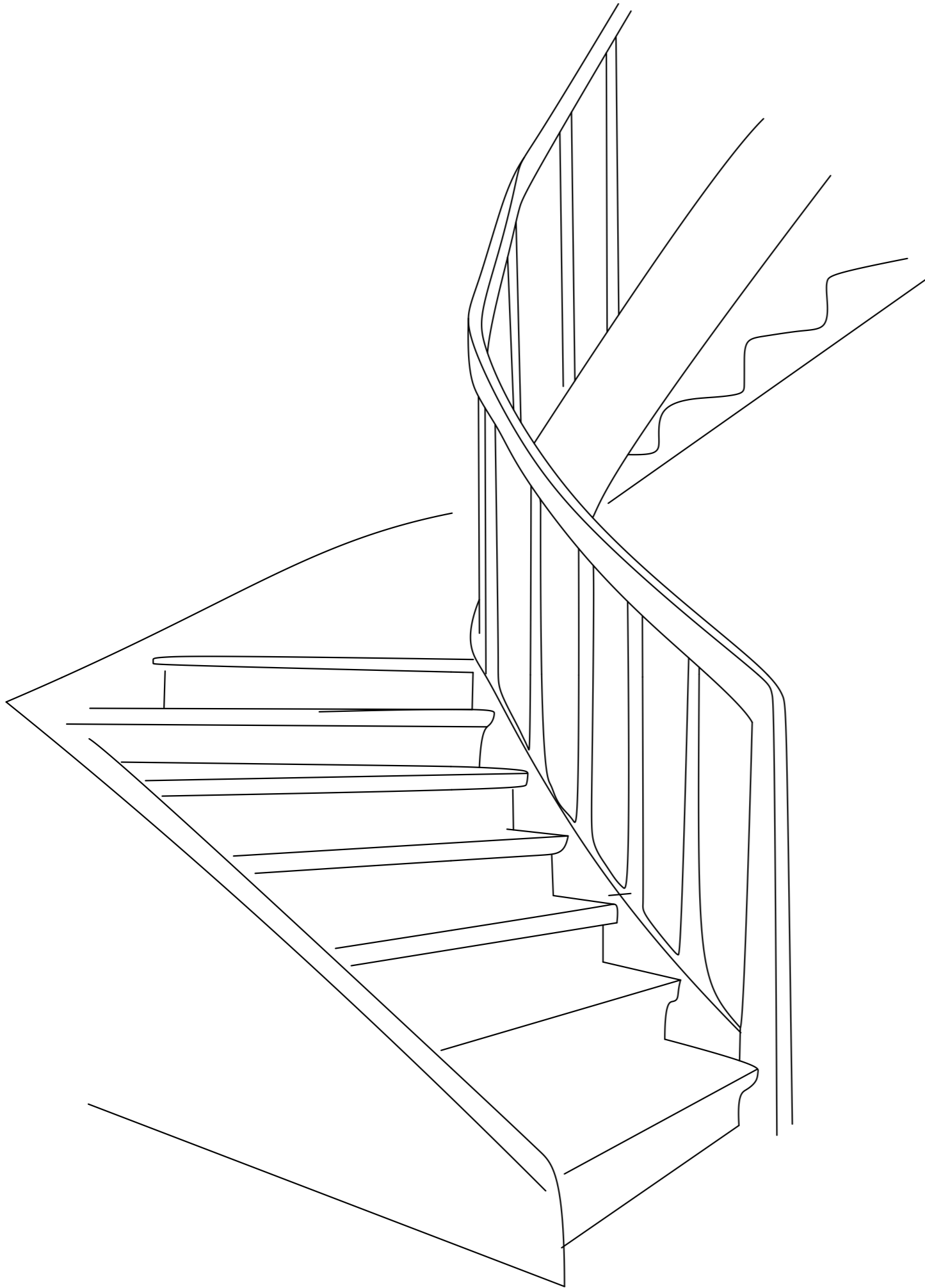
Her fikk jeg øye på andre type opprinnelige vinduer enn funksis-vinduet.

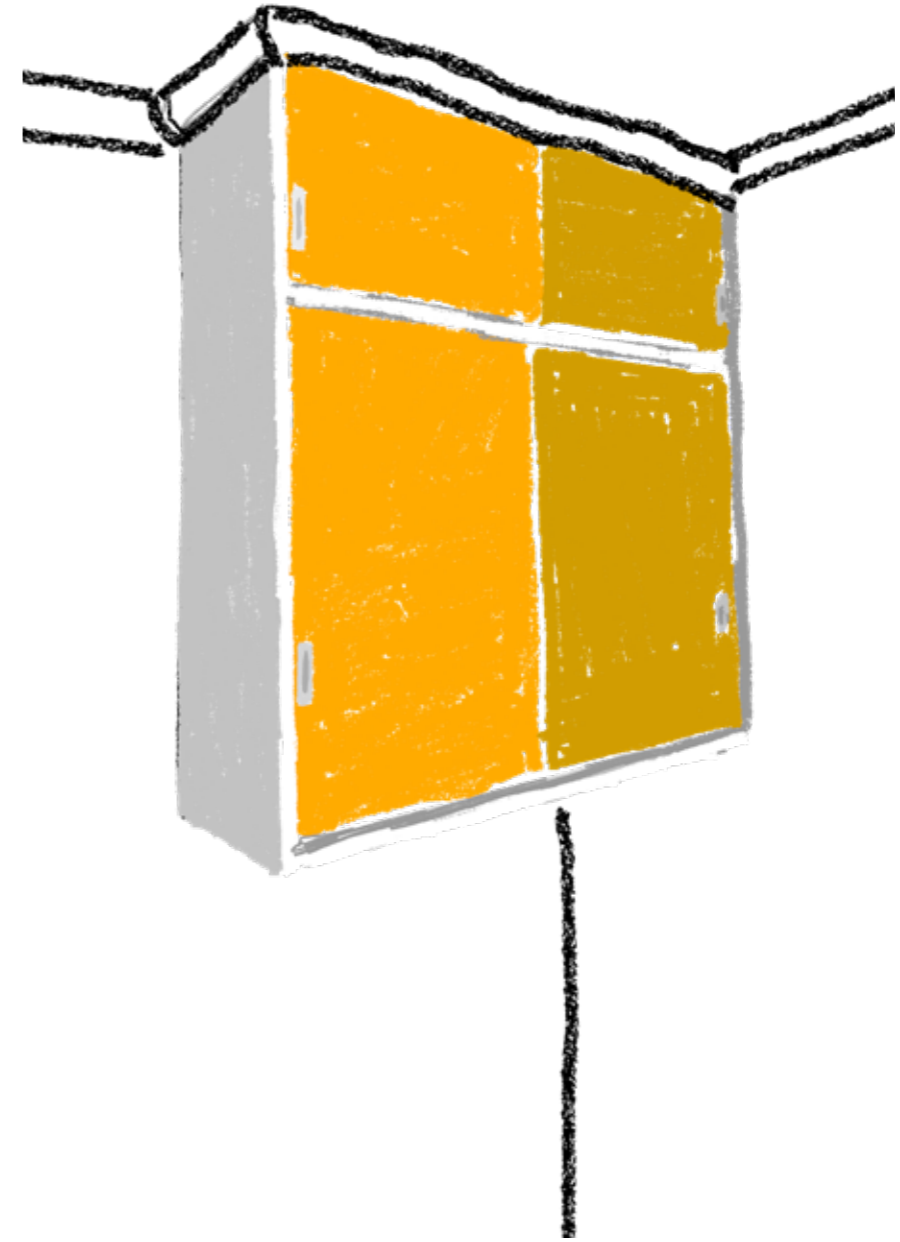
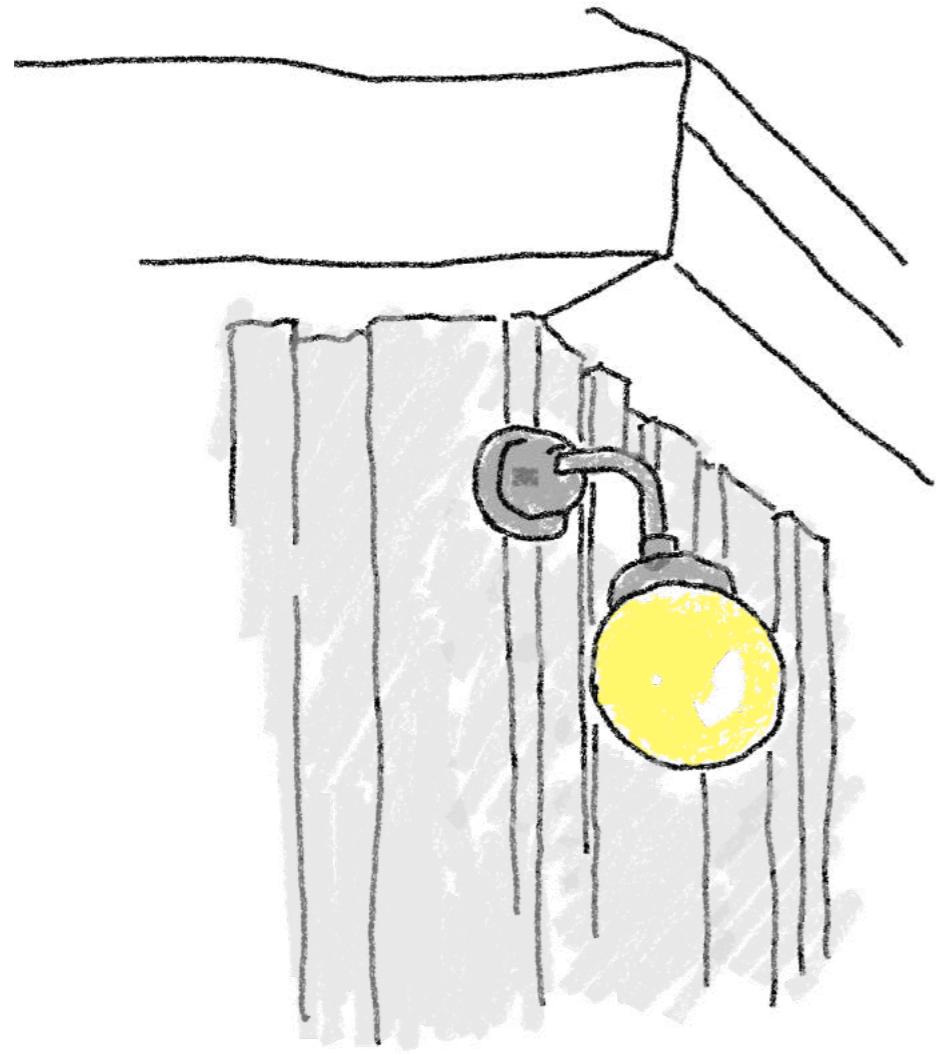

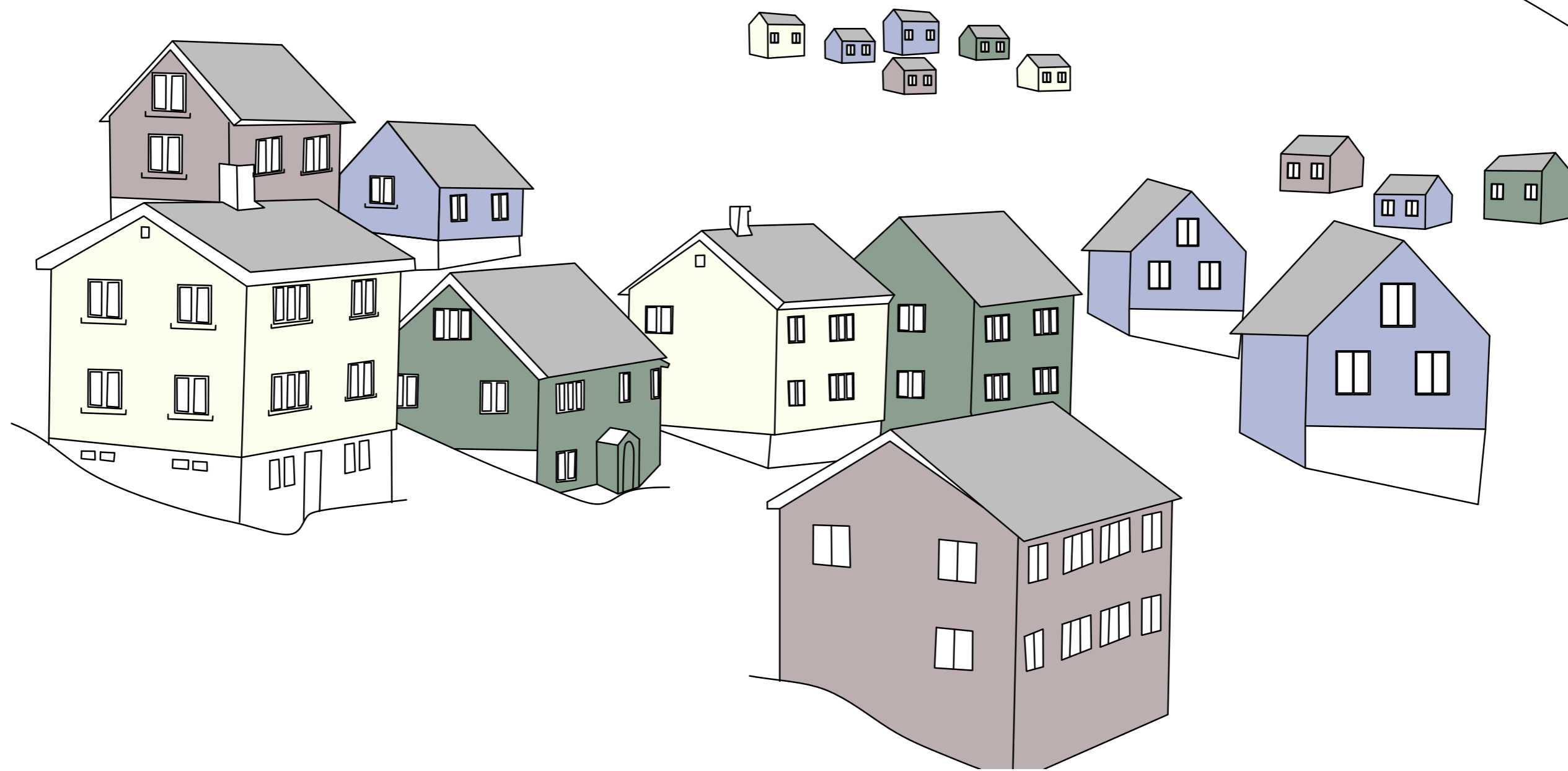
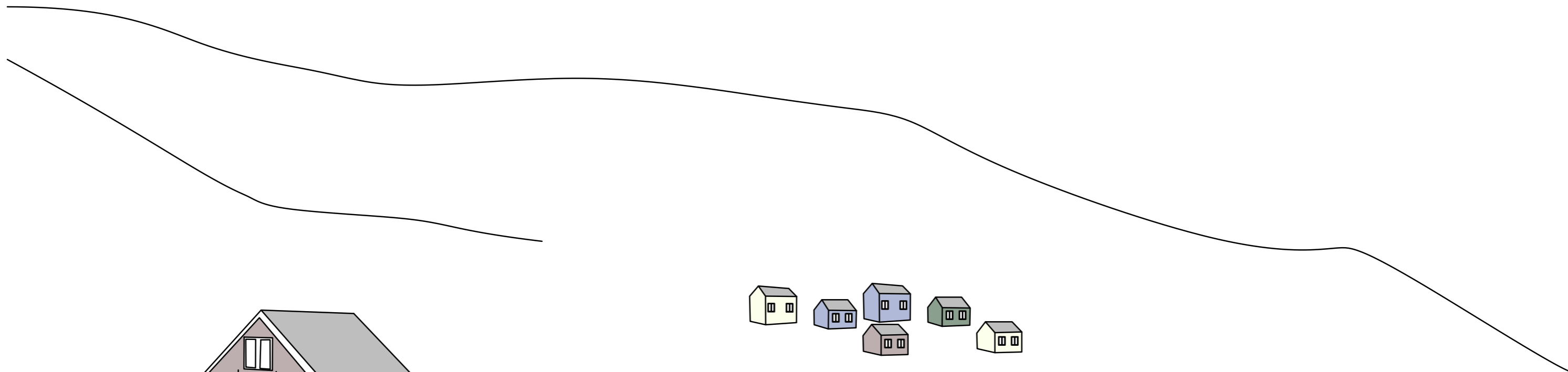

Tomta/ Huset

Sandvika, 2
Sørøya

<http://sveinlund.info/album/sandvik.jpg>
Foto: SVEin Lund

Foto: Erlend Kirkeng Jørgensene
https://uit.no/forskning/forskningsgrupper/sub?p_document_

Foto: Anne Olsen Ryum (Fått skriftlig tillatelse til å benytte bildet på facebook)

Foto: Anne Olsen Ryum (Fått skriftlig tillatelse av bruk av bildet)

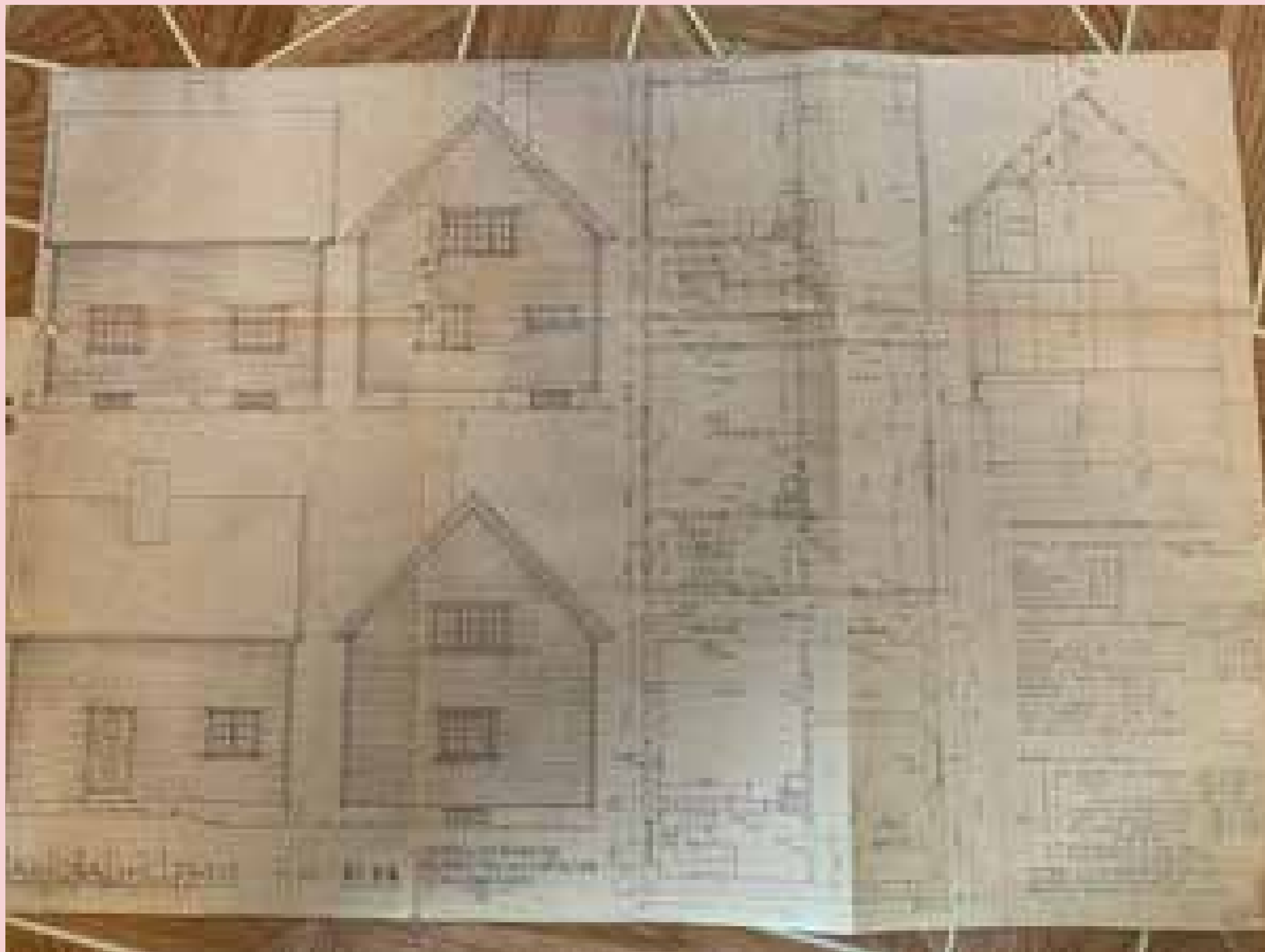
Opprinnelige skapknopper

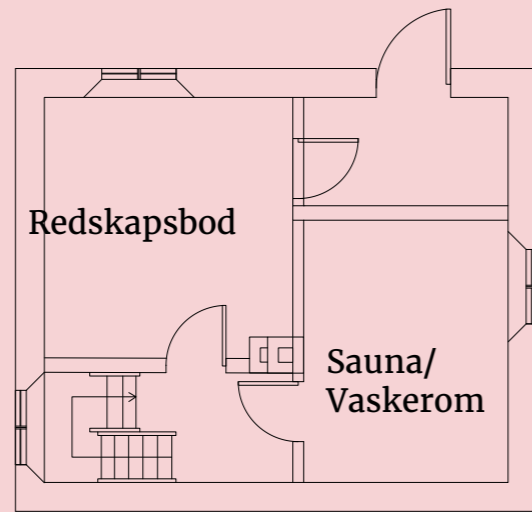
Dørene var bevart

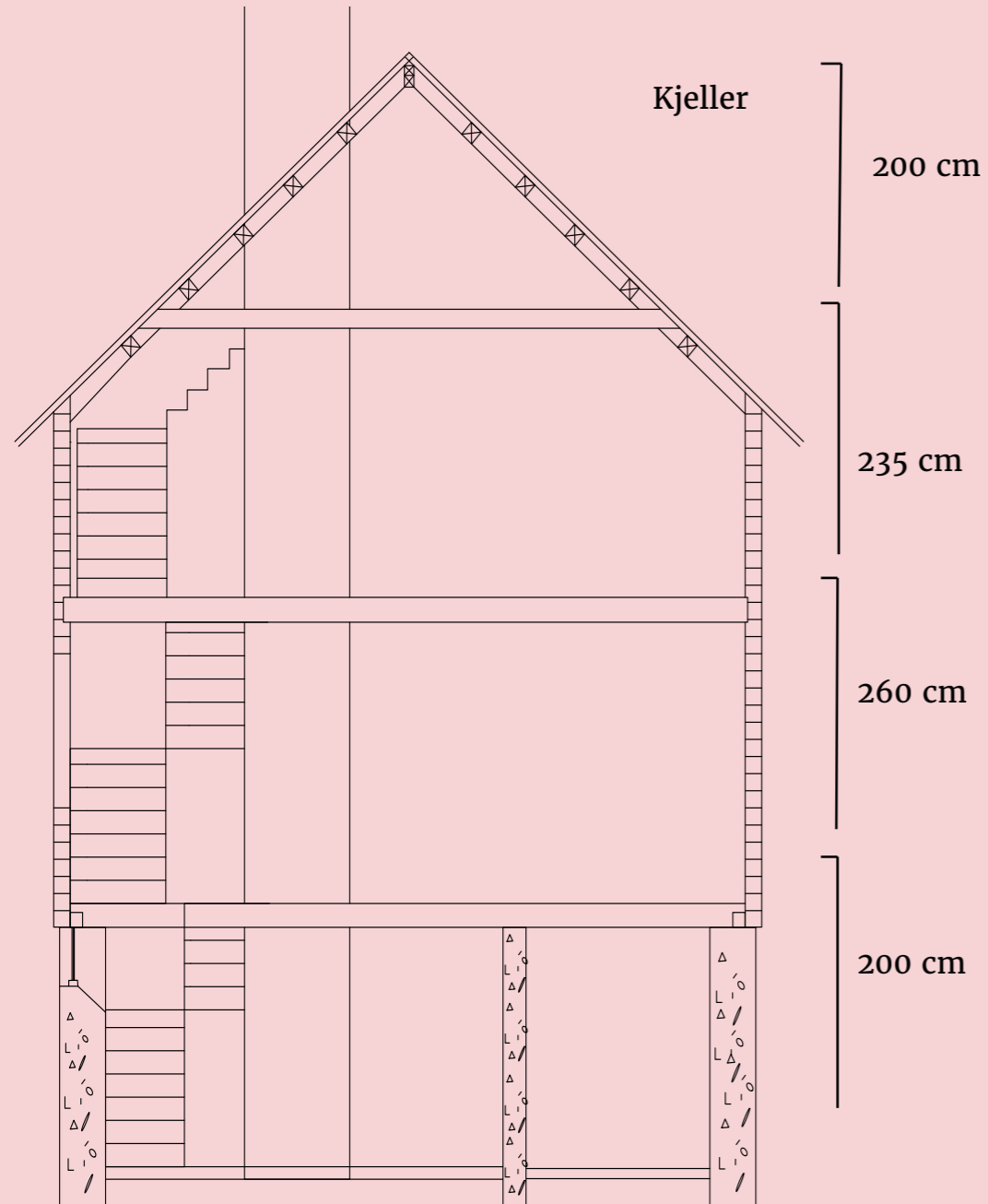
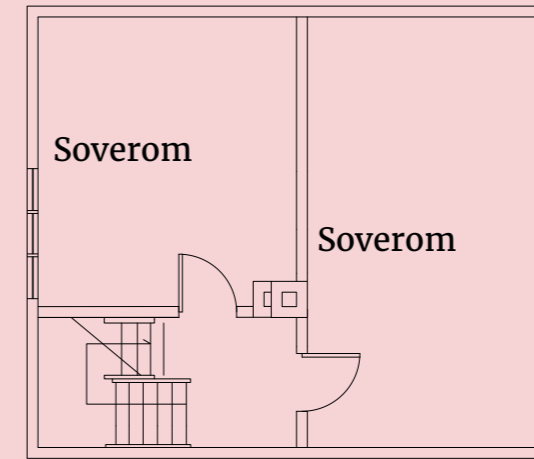
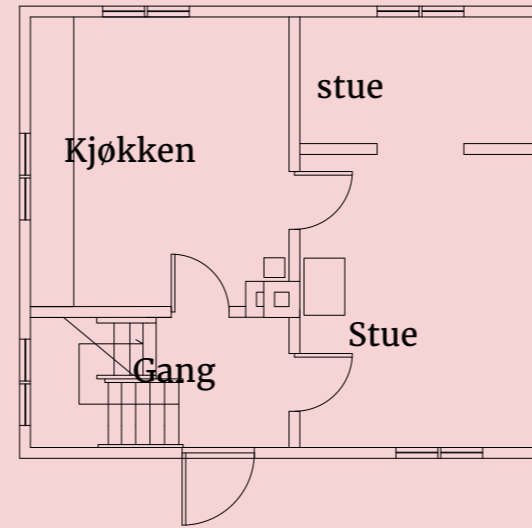
Sandvika. 2 i 2018, slik det var opprinnelig.
Boligdirektoratet, tilsendt av tidligere eier

Fargene på 50 talet varierte fra dusee ut-tonede farger, til dype sortagtige farfer.
Som man ser her er fargene varme, altså rødheten er sterk i de fleste av fargene.

Opprinnelige planer

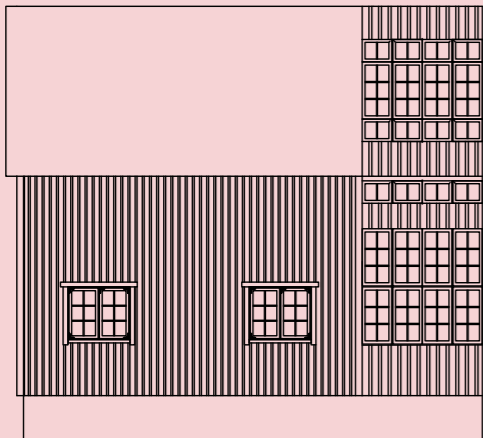
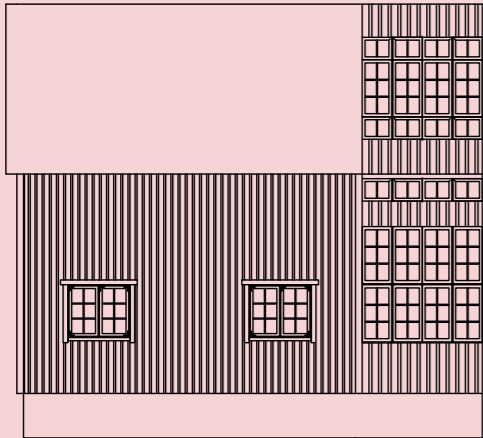
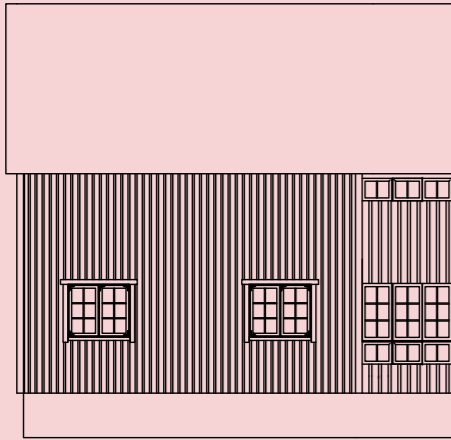
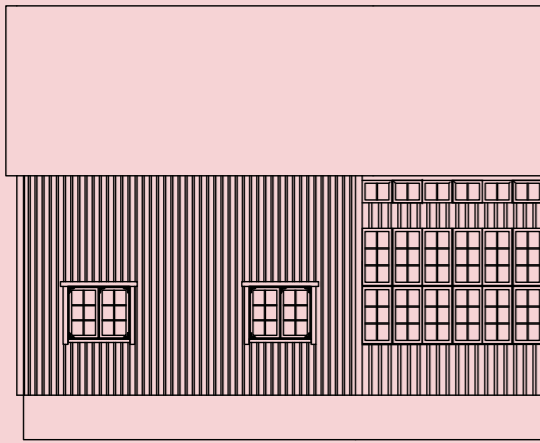

Hovedetasje

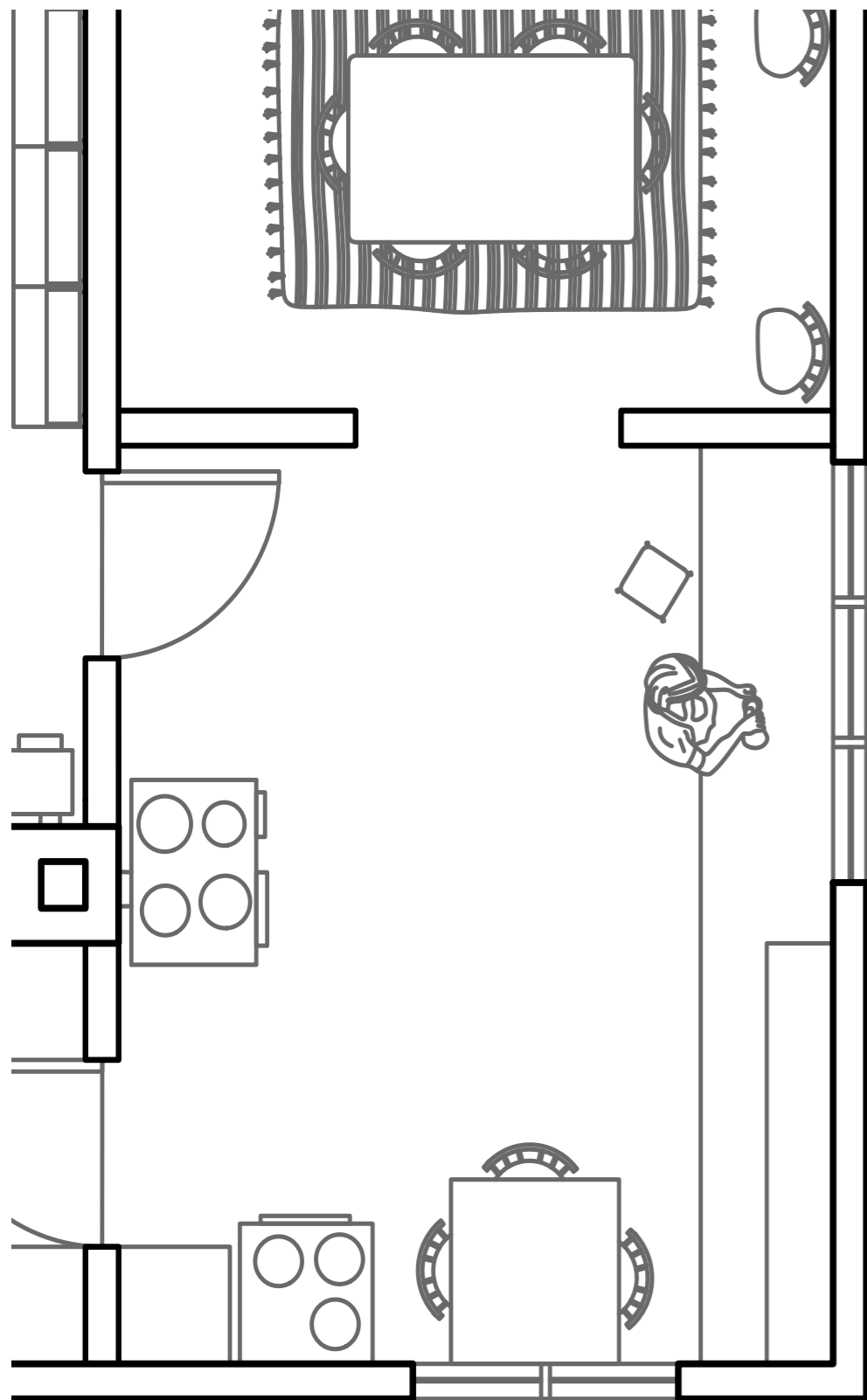
Andre etasje

Dagens planløsning

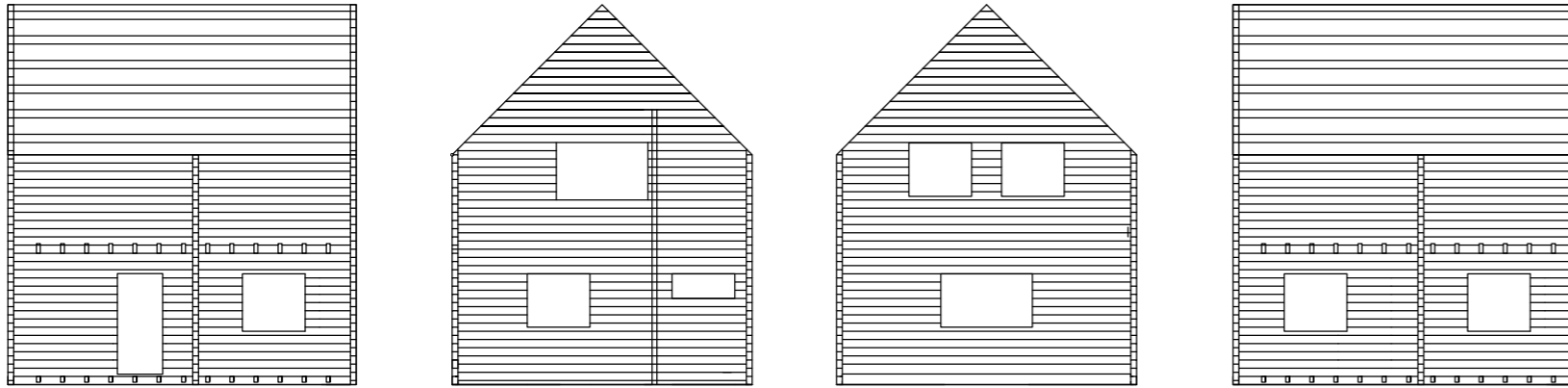
Påbygg-tester

“Husmorvinduet på kjøkkenet”

For husmora var det viktig med utsikt fra kjøkkenvinduet, langs kysten ønsket hun utsikt mot sjøen, for å kunne se når partnereen kom hjem havet. På landet ønsket hun utsyn mot fjøset, elven eller veien. Det var behov for stort kjøkken, som var husets viktigste rom.

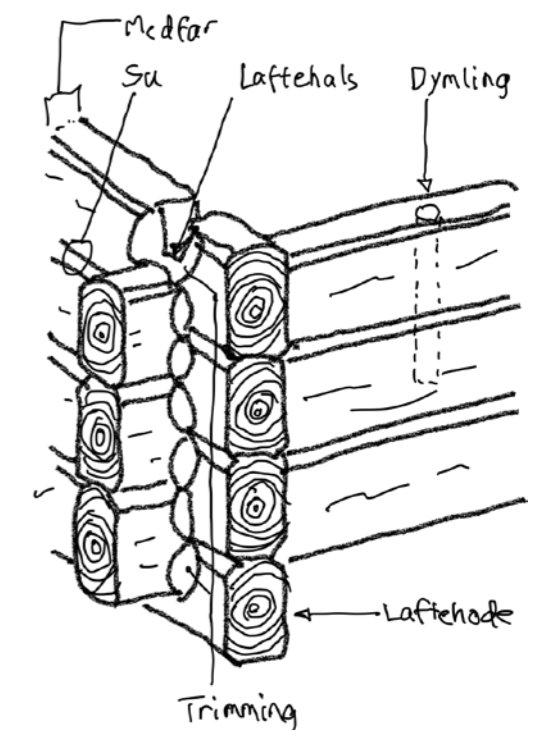
I følge folkemuseet () ble gjenreisningshusene bygget i plankelaft den første fasen av gjenreisningen. Plankelaft var en metode folk flest var vant til fra tidligere byggesjikk. Det var mange hus som skulle bygges, og dette i løpet av en kort periode med begrensede midler og materialer. Det ble sett på nye måter å bygge på.

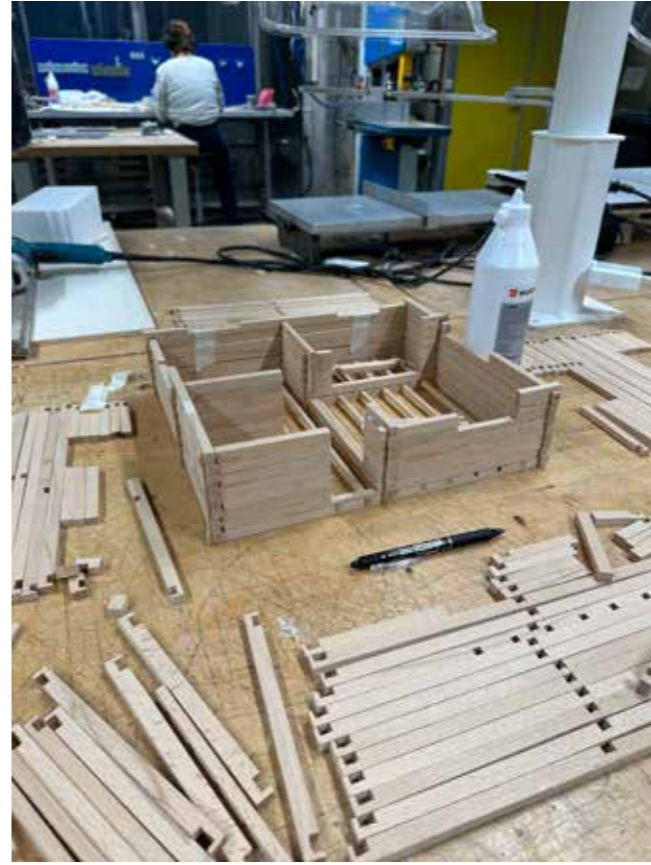
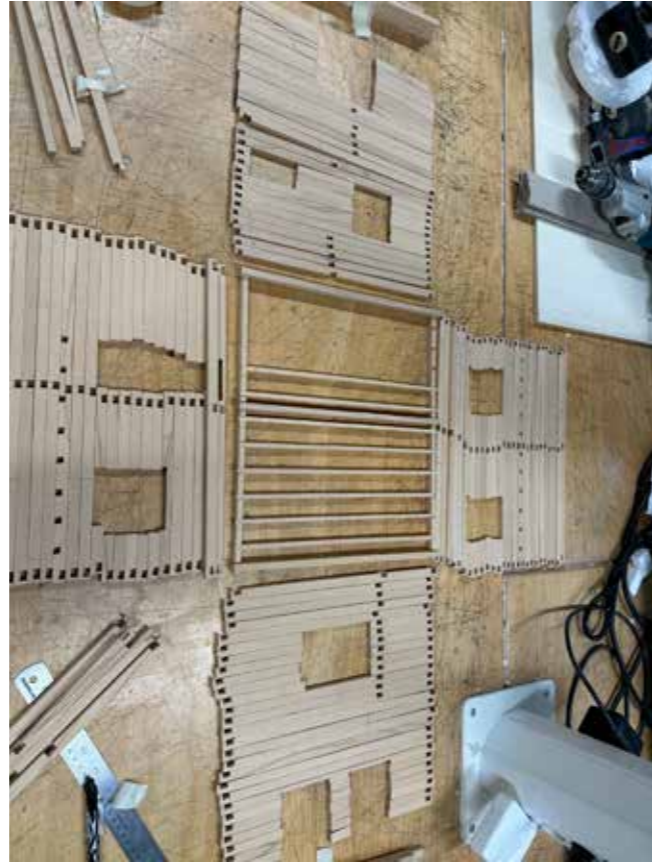
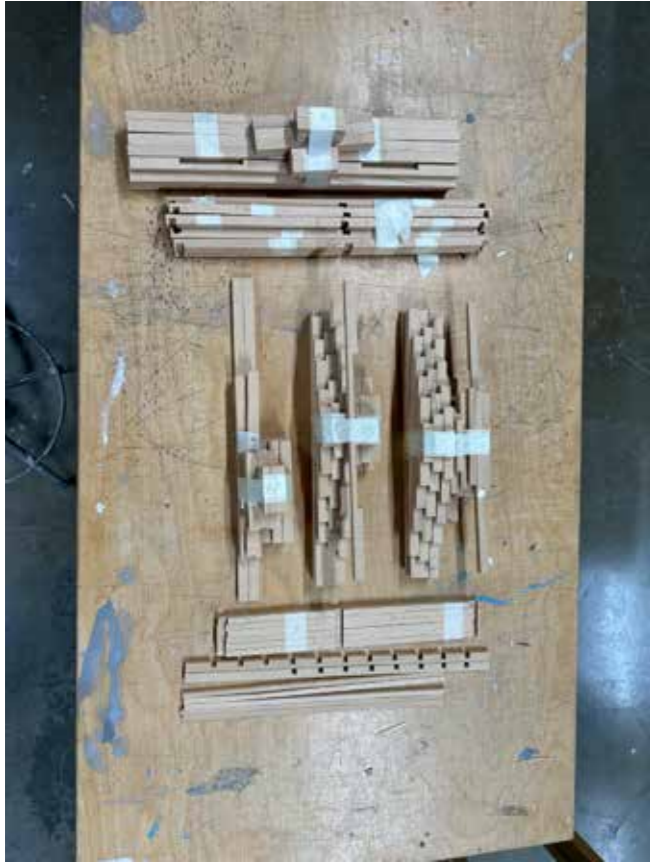
Bindingsverk ble derfor introdusert for å bygge fortere og mer materialbesparende. I følge folkemuseet var blandt annet lokale fagfolk skeptiske til bindingsverk i det nordlige og harde klimaet grunnet trekk, og mange fylte veggene med de de selv ønsket for huset.

Det gikk betraktelig mye mer materialer til laftehus enn bindingsverk, så myndighetene anbefalte underveis i gjenreisningen å bygge i bindingsverk. Etter en undersøkelse "Fornøyd med nytt hus?" var over halvparten av huseierne misfornøyd med byggemåten, og mente at husene trakk(FM).

Huset på Sørøya er bygget i Sinklaft

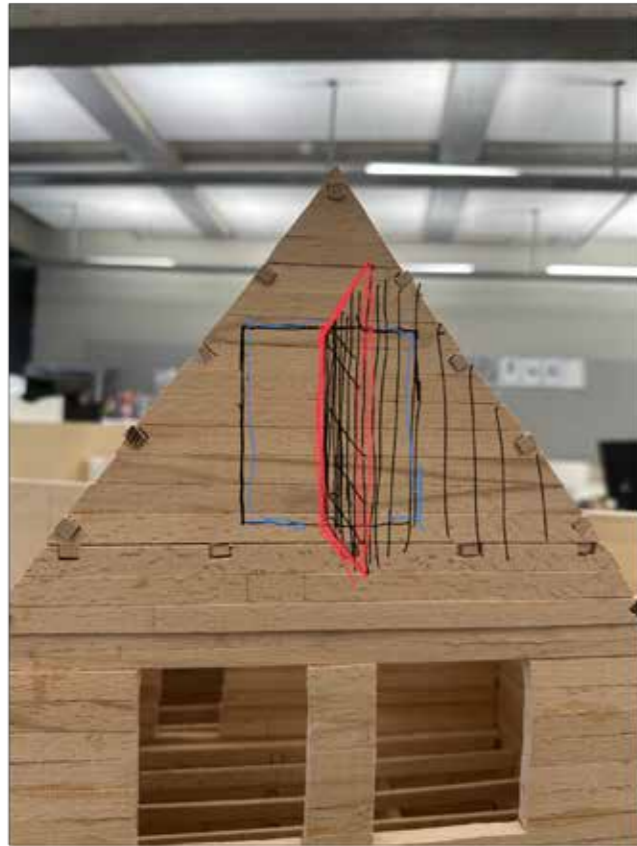

Konstruksjonsmodell av Sandvika,2
Plankelaft

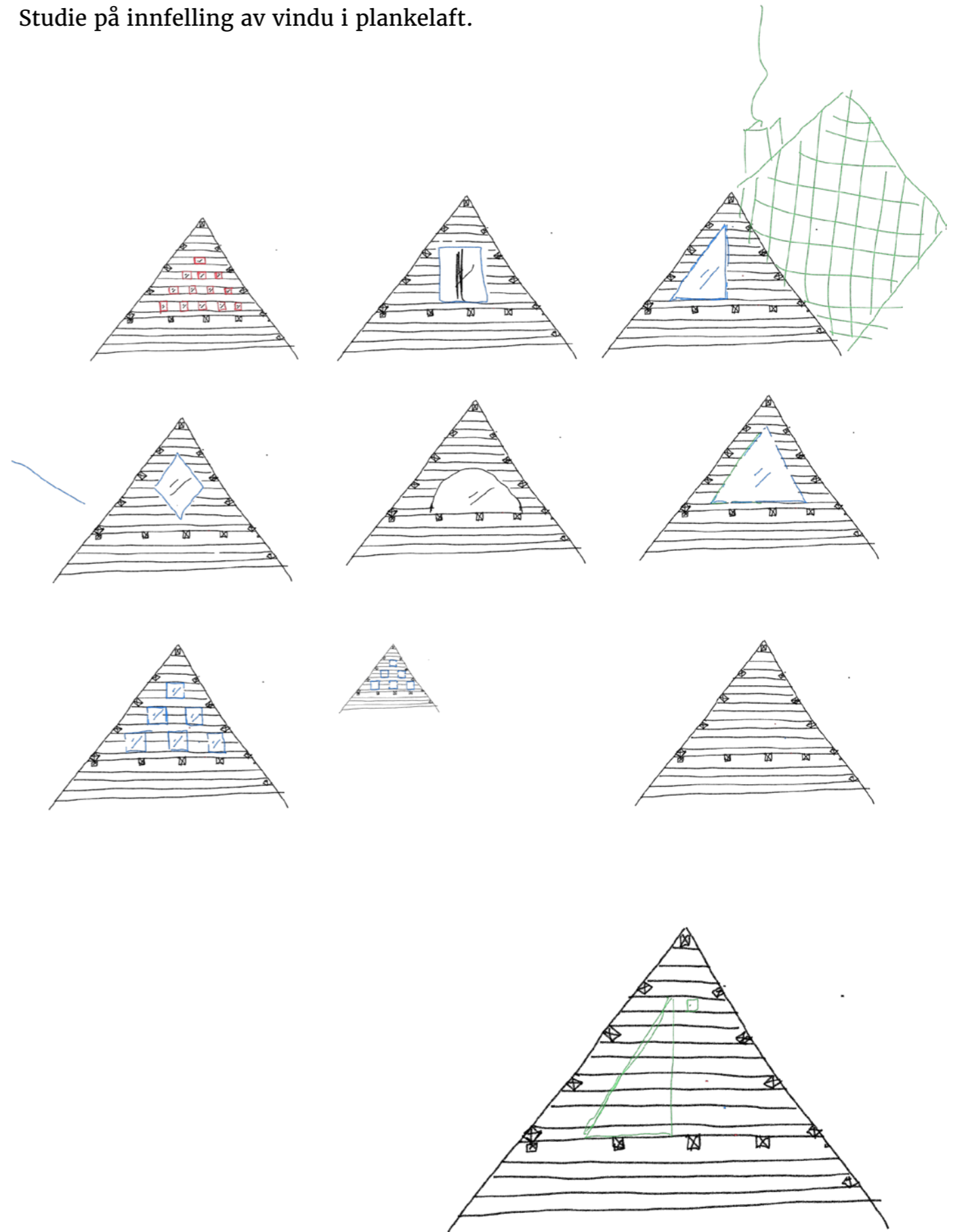

Konstruksjonsmodell av tradisjonelt bindingsverk.
Basert på det gjenopførte gjenreisningshuset Huset
fra Olderfjord i folkemuseet.

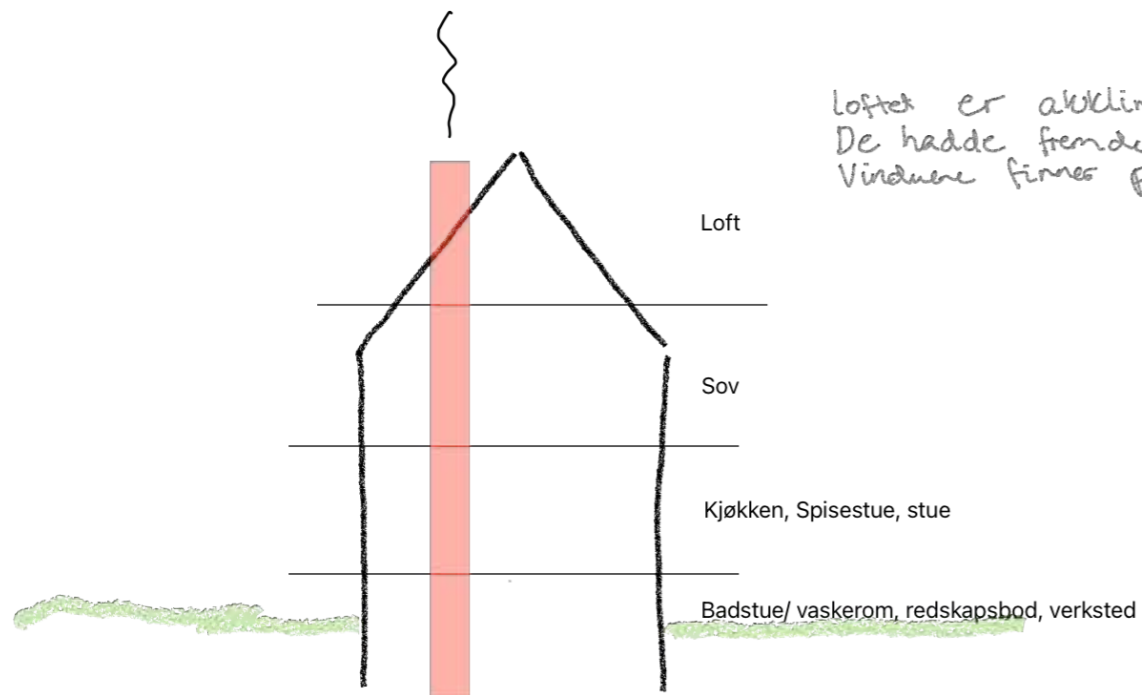

Studie på innfelling av vindu i plankelaft.

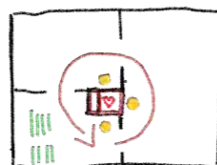
loftet er akklimatisert og åpent. Fungerer som luftesjiktet mellom tak og klimatisert rom. Kaldloft. De hadde fremdeles vinduer på loftet. Kan det skjedde lufting eller opphold? Kanskje er mer rommepri? Vinduene finnes plass i mønet.

under etg

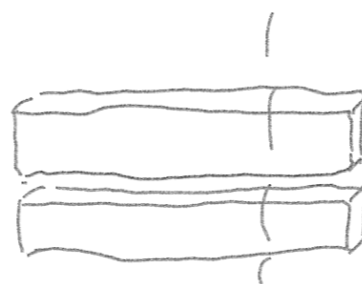
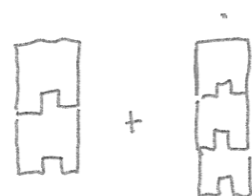
1. etg

2. etg

loft

Modellbilder av prosjektet

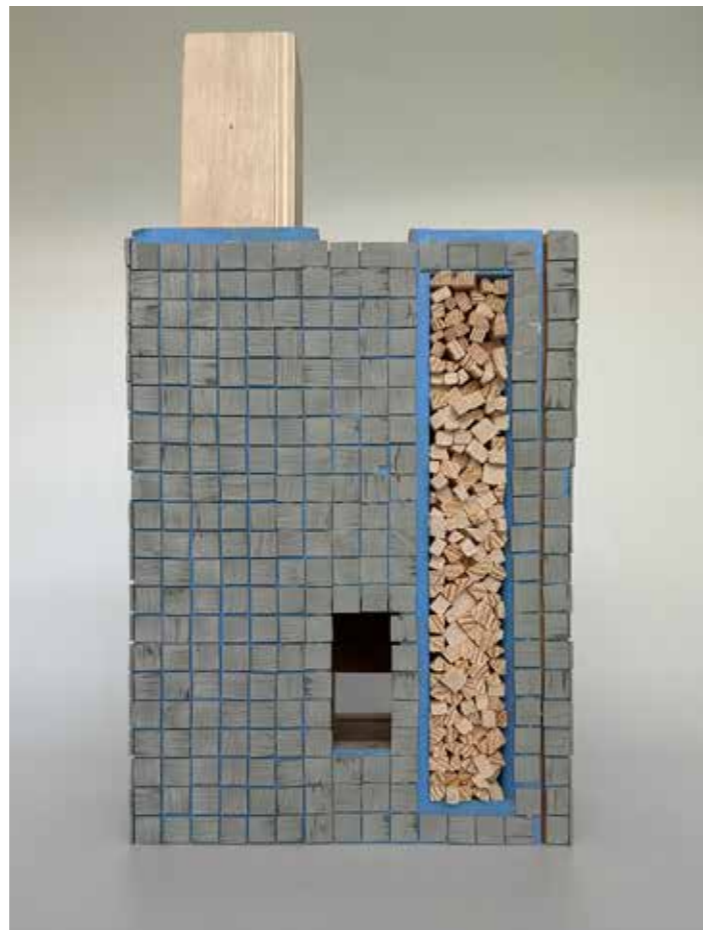

Modellbilder av situasjonsmodell

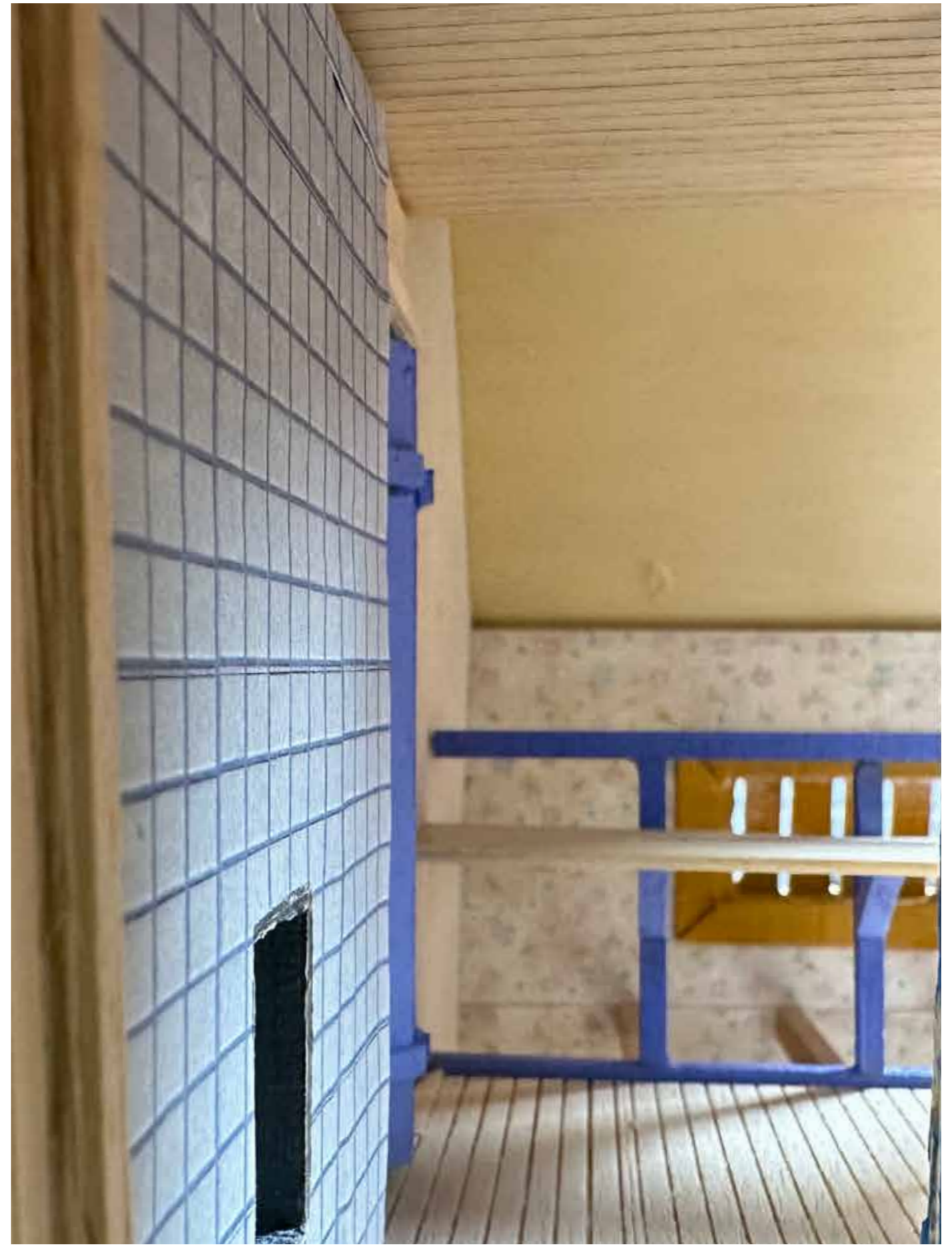
Modellbilder av situasjonsmodell

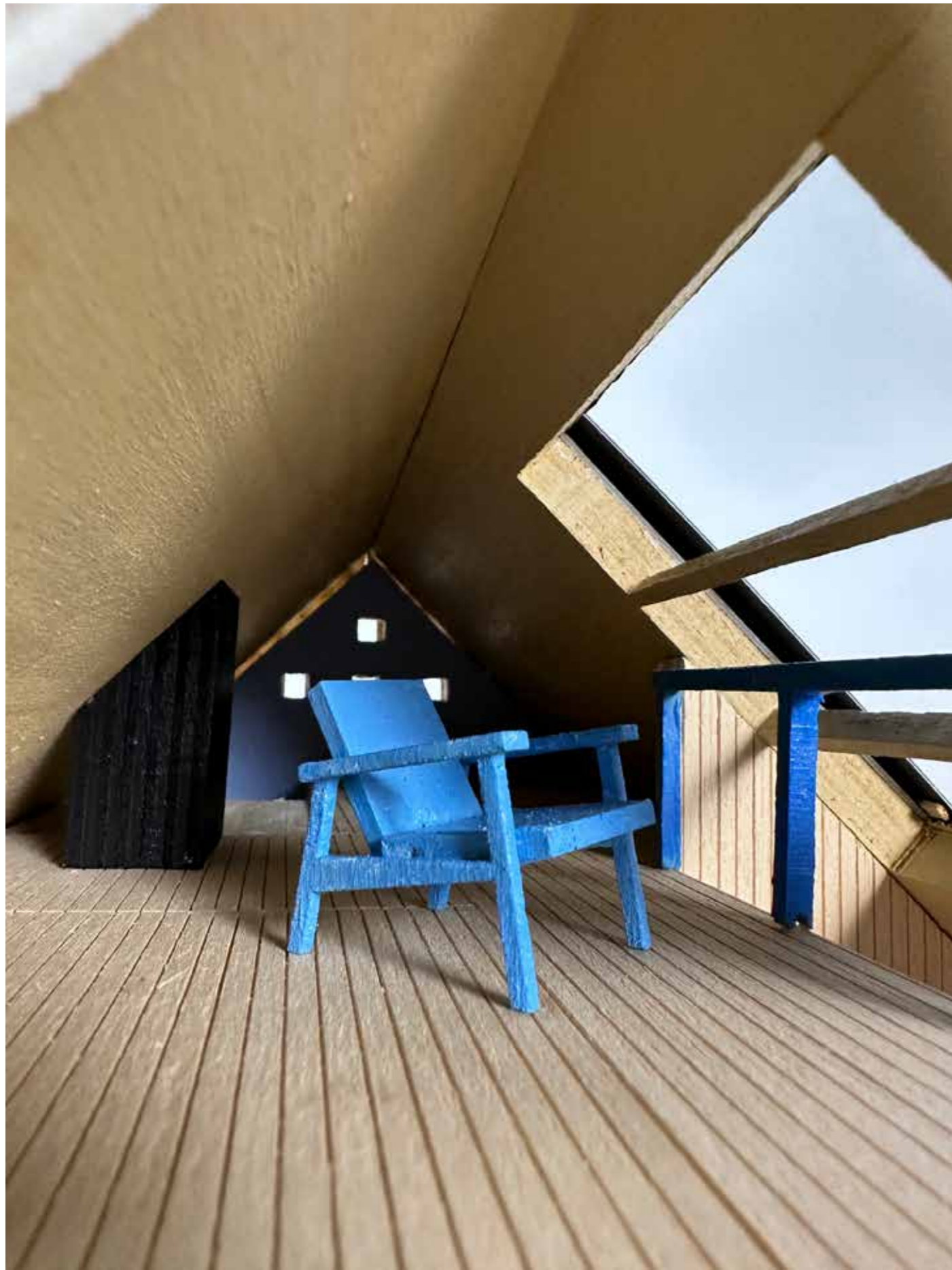

Modellbilder av "trygghetspipen"

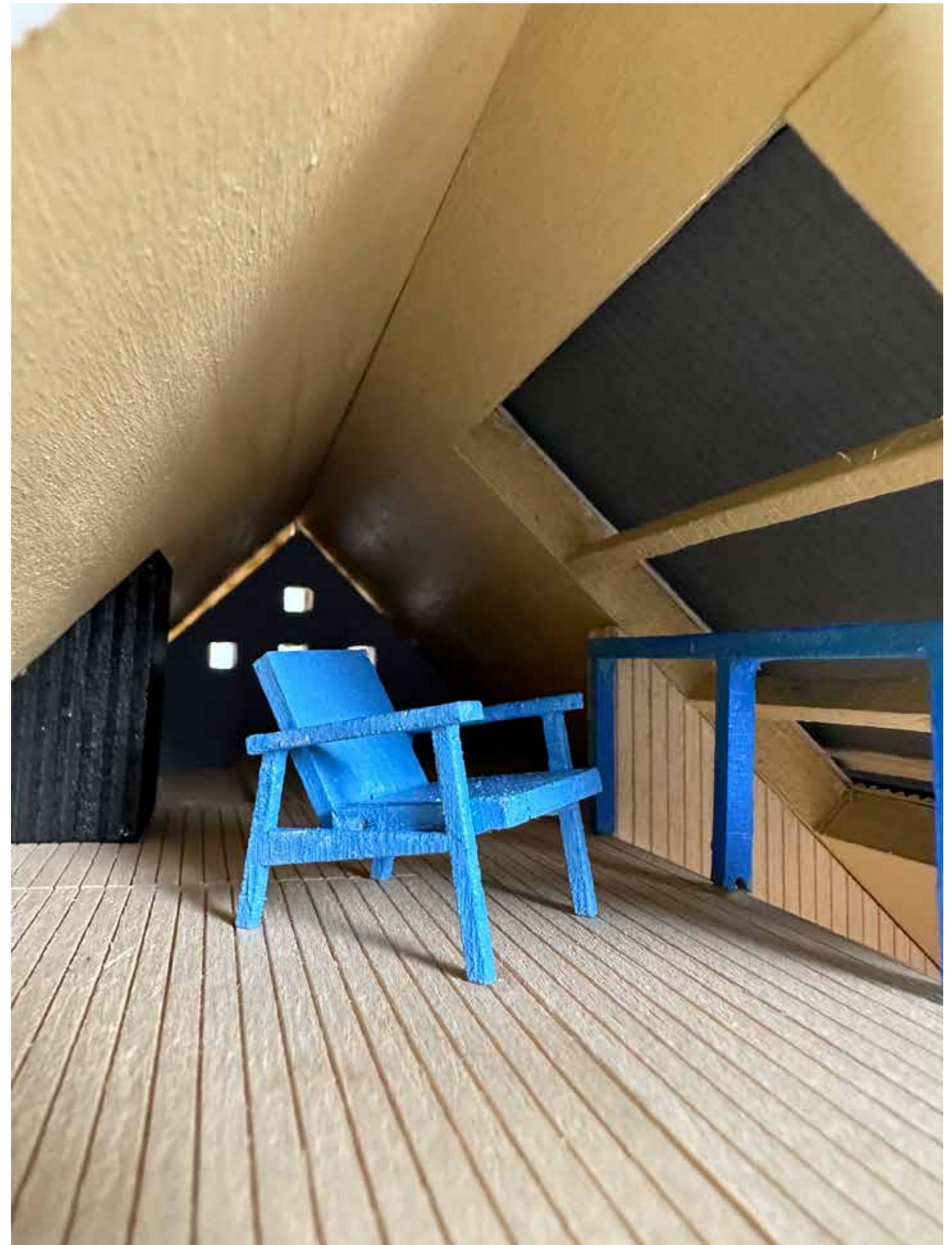

Modellbilder hovedmodellen

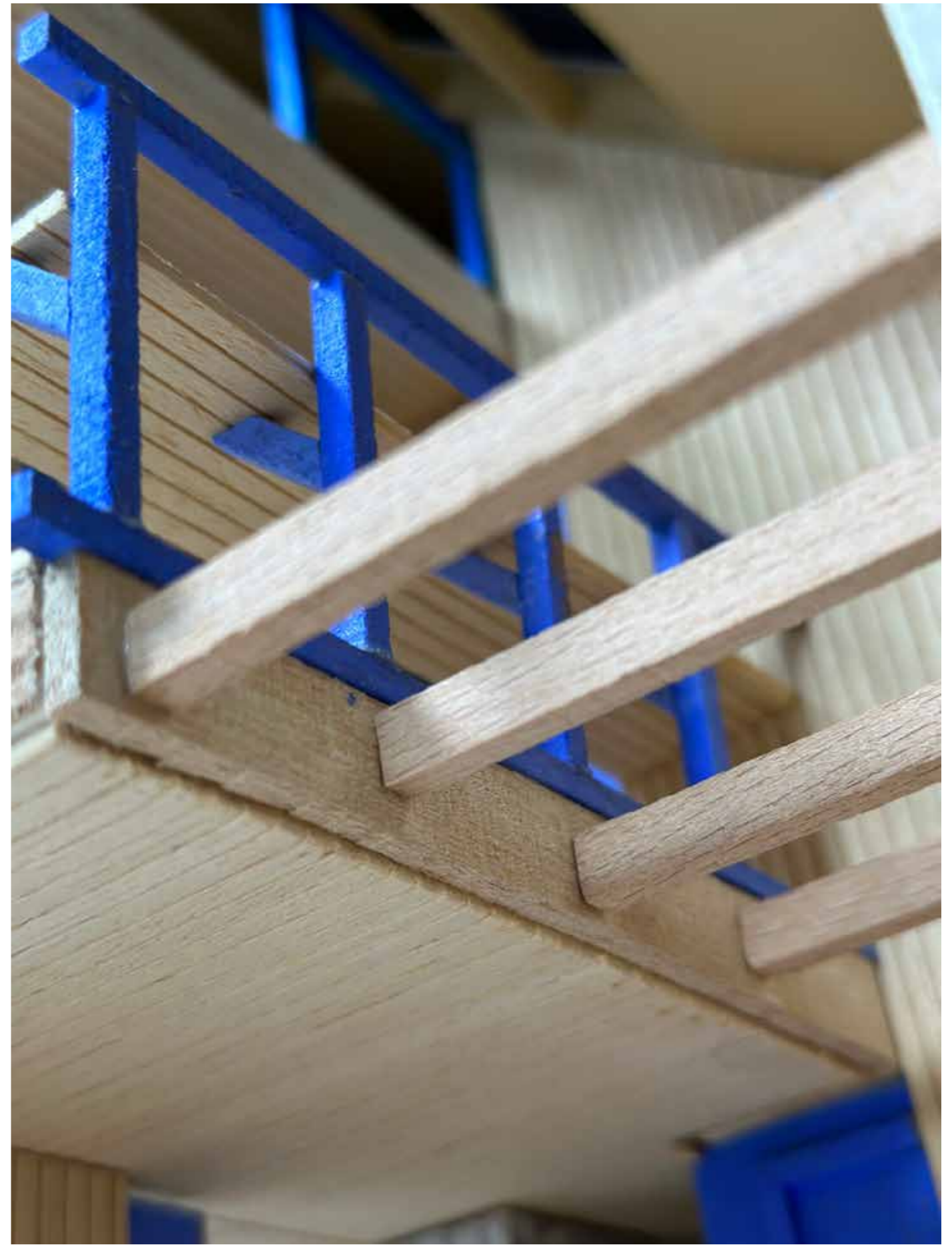

Modellbilde som visersituasjonen på loftet, med takvinduet.
Når det for eksempel er nordlys kan dette være ett fint sted å sitte.

Når det er midnattsol kan det være fint å lukke takvinduet på nattertid.

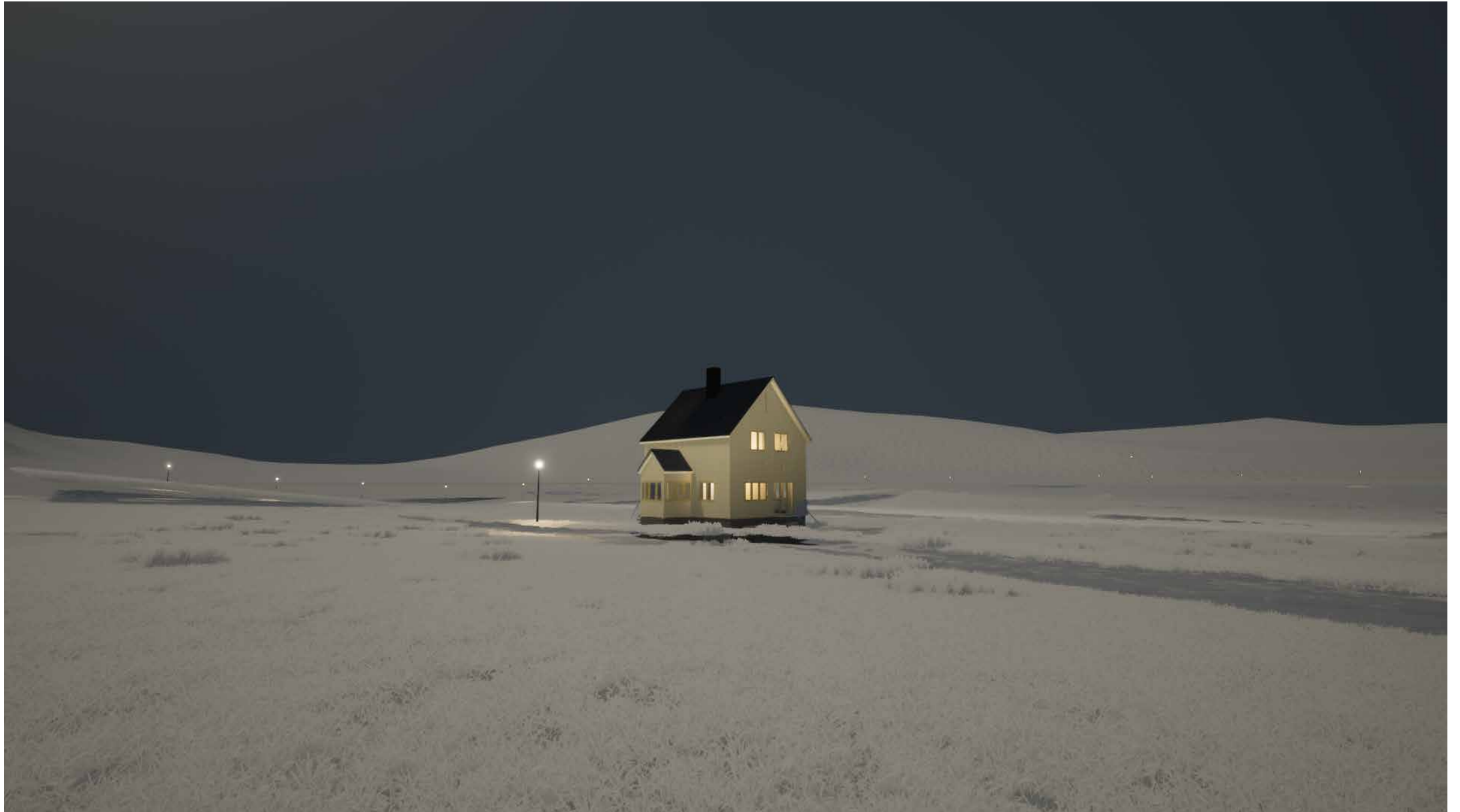

Illustrasjoner eksteriør

Interiørillustrasjoner
tt av soverommet i scenario "Hus for familie på fire"

Litteraturliste

- NF, Arkitektkonkurranser og typetegninger, hentet fra <https://norskfolkemuseum.no/arkitektkonkurranser-og-typetegninger>
- SNL, Brendte jords taktikk, hentet fra https://snl.no/brente_jords_taktikk
- NF, Arkitektkonkurranser og typetegninger, hentet fra <https://norskfolkemuseum.no/arkitektkonkurranser-og-typetegninger>
- SSB, registrerte flyttinger, hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/flytting/statistikk/flyttinger>
- NRK, Forfalte hus preger Vardø, hentet fra <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/forfalte-hus-preger-vardo--kommunen-palegger-eierne-a-rydde-opp-1.15103462>
- NRK, Tross mange tomme hus er det boligmangel, hentet fra <https://www.nrk.no/nordland/tross-mange-tomme-hus-er-det-boligmangel-i-loppa-i-finnmark--steigen-i-nordland-kan-ha-losninga-1.15486028>
- NF, Insspirasjon/artikler/gjenreisningshus, hentet fra <https://www.byggogbevar.no/inspirasjon/artikler/gjenreisningshus>
- Holand, Astrid. m, for Nord Universitet, Dykk i arkivet etter finnmarkskontores presse og opplysningstjeneste, hentet fra <https://site.nord.no/ihas/2022/08/23/dykk-i-arkivet-etter-finnmarkskontorets-presse-og-opplysningstjeneste/>
- Arkivverket, i skyggen av den røde arme, gjenreisning i uvissthet, hentet fra <https://www.arkivverket.no/utforsk-arkivene/andre-verdenskrig/i-skyggen-av-den-rode-arme-gjenreisning-i-uvisshet>
- NF, bolighus fra olderfjord, hentet fra <https://norskfolkemuseum.no/bolighus-fra-olderfjord>
- Norsk Folkemuseum, farger og overflater, hentet fra <https://norskfolkemuseum.no/farger-og-overflater>

Artikler

- Husbanken, HB 7.F.25, Gjenreist og Særpreget
- Lund. S, Foto (<http://sveinlund.info/album/sandvik.jpg>)
- Wågø. S, Luen.G.A, Skeie.s.k, (2018). Gjenreisningshus i nord - en mulighetsstudie om oppgradering, s. 18.